

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

**VĀRDA BRĪVĪBAS IEROBEŽOŠANA, APKAROJOT AICINĀJUMU UZ
TERORISMU**

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Mārtiņš Birģelis**

Studenta apliecības Nr.: mb10158

Darba vadītājs: doc., Dr.iur. Artūrs Kučs

Rīga, 2016

ANOTĀCIJA

Ievērojot valstu pastiprināto vēlmi cīnīties ar terorismu, vairāki starptautiski dokumenti paredz aicinājuma uz terorisma aizliegšanu. Tas neapšaubāmi ierobežo vārda brīvību, tadēļ svarīgi noskaidrot, kā nošķirt tiesiski pieļaujamu runu no aicinājuma uz terorismu. Autors darbā analizē pastāvošo vārda brīvības tiesisko regulējumu un starptautiskos centienus apkarot aicinājumu uz terorismu, kā arī sniedz pārskatu par to, kādos gadījumos un pie kādiem nosacījumiem, vārda brīvību var ierobežot, lai sasniegtu šādu mērķi. Tiek piedāvāts konkrēts tests, kā nošķirt vārda brīvību no aicinājuma uz terorismu, kā arī tiek vērtēti Eiropas Cilvēktiesību tiesas un ASV Augstākā tiesas piemērotie standarti un īpatnības, skatot lietas par aicinājumu uz terorismu.

Atslēgvārdi: aicinājums, terorisms, vārda brīvība, ierobežošana.

ABSTRACT

Considering the growing will of States to fight terrorism, several international legal documents have been adopted that are dealing with the prohibition of incitement to terrorism. This undoubtedly restricts the freedom of expression, therefore it is important to know how to distinguish between legally permissible speech from incitement to terrorism. The author analyzes the existing legal framework on freedom of expression and international efforts to combat incitement to terrorism, as well as provides an overview of when and under what conditions freedom of expression may be restricted in pursuit of this goal. A specific test has been offered to distinguish freedom of speech from incitement to terrorism, as well as analyses of legal standarts applied by the European Court of Human Rights and US Supreme Court when dealing with case of incitement to terrorism.

Keywords: incitement, terrorism, freedom of speech, restricting.

SATURS

IEVADS	5
1.TIESISKAIS REGULĒJUMS.....	7
1.1.Vārda brīvības regulējums	7
1.2.Aicinājuma uz terorismu apkarošanas regulējums	11
2.AICINĀJUMS UZ TERORISMU ECT PRAKSĒ.....	18
2.1.ECT lietu apskats	22
2.2.Secinājumi par ECT praksi	33
3.AICINĀJUMS UZ TERORISMU ASV AUGSTĀKĀS TIESAS PRAKSĒ	35
3.1.Secinājumi par kara laikā izspriestajām lietām.....	38
3.2.Tiesu prakse pēc Pirmā pasaules kara.....	39
3.3.Jauno laiku aicinājuma analīze	42
4.AICINĀJUMA UZ TERORISMU ELEMENTI.....	46
4.1.Konteksts	46
4.2.Runas saturs	47
4.3.Nodoms	49
4.4.Paustās runas izplatība	50
4.5.Runas paudējs	51
4.6.Seku iestāšanās iespējamība un to tūlītējums	51
KOPSAVILKUMS.....	54
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS	56

IEVADS

‘Runa ir bezspēcīga vardarbības priekšā’ un vārda brīvība pārsniedz savas dabiskās robežas, kad tā aicina uz prettiesīgu vardarbību pret demokrātiju.¹

Terorisma apkarošana ir demokrātiskas valsts sabiedrības primāra interese.² Kā līdzeklis šī mērķa sasniegšanai 2005. gadā tika pieņemta Eiropas Padomes konvencija par terorisma novēršanu³, kā arī Apvienoto Nāciju Organizāciju (turpmāk - ANO) Drošības Padomes rezolūcija 1624⁴, kas paredz aicinājuma uz terorisma aizliegšanu. ANO Augstais cilvēktiesību komisārs ir atzīmējis, ka viens no lielākajiem 2016. gada cilvēktiesību izaicinājumiem ir milzīgais spiediens uz sabiedrību, ko rada vardarbīgais ekstrēmisms un bieži vien pārlietu represīvā valdības atbilde uz šo spiedienu.⁵ Turklāt ANO Speciālais ziņotājs Cilvēktiesību un terorisma novēršanas jautājumos savā 2016. gada 22. februāra ziņojumā norādījis, ka pastāv “nopietnas bažas, ka rezolūcija 2178 to[valdību represivitāti] tikai pasliktinās”.⁶ Valstīm ir jānodrošina, ka to pretterorisma metodes neastāj negatīvu ietekmi uz cilvēktiesībām, ta jā skaitā vārda brīvību.⁷

Kopš 2008. gada, kad stājās spēkā Krimināllikuma grozījumi,⁸ arī Latvijā parādās jēdziens „aicinājums uz terorismu.” Neskatoties uz to, ka ir pagājuši vairāk nekā 8 gadi kopš šī termina parādīšanās Latvijā, jēdziena saturs un problemātika nav tikusi plaši apspriesta. Atbilstoši Tiesu informācijas sistēmā pieejamajai informācijai, Latvijā nav neviena izskatīta lieta par aicinājumu uz terorismu, kas mudina domāt, ka praksē varētu pastāvēt grūtības novilkt robežlīniju starp aizsargājamu vārda brīvības izpausmi un aicinājumu uz terorismu.

Maģistra darba mērķis ir atklāt veidu, kā veicama šāda nošķiršana starp pasargātu runu un aicinājumu uz terorismu, izanalizējot vārda brīvības pieļaujamus ierobežojumus Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk - ECT) un Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk - ASV) tiesu praksē. Maģistra darba mērķis ir izvēlēts šī jēdziena ietilpības dēļ, kā arī, lai veicinātu tā izpratni Latvijā. Pētījuma nepieciešamība galvenokārt pamatojas ar terorisma apkarošanas jautājumu

¹ Arendt H., On Revolution, London: Penguin Books, 1990, p.19.

² Eiropas Cilvēktiesību komisija spriedums lietā: 15404/89 Purcell and Others v. Ireland, 16.04.1991.

³ Eiropas Padomes konvencija par terorisma novēršanu, Latvijas Vēstnesis, 27.11.2008., Nr.185 (3969)

⁴ UN SC Resolution 1624 (2005) UN Doc S/Res/1624

⁵ UN News Centre, Interview, 18 January 2016.

⁶ Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, A/HRC/31/65, 22.02.2016. para.22

⁷ Turpat

⁸ Grozījumi Krimināllikumā. Latvijas Vēstnesis, 29.12.2007., Nr. 208(3784). Pieejams:

<https://www.vestnesis.lv/ta/id/168620-grozijumi-kriminallikuma> [Pēdējo reizi skatīts 20.04.2016]

aktualitāti un diskusiju tieši pēdējā laikā, kā arī pētījumu trūkumu Latvijā par attiecīgo tematu.

Darba mērķa sasniegšanai tiek īstenoti šādi galvenie uzdevumi:

- 1) Izpētīt un analizēt vārda brīvības starptautisko regulējumu un tās ierobežojumus, kā arī izvērtēt starptautiskos instrumentus, kas vērsti uz aicinājumu uz terorismu apkarošanu.
- 2) Izpētīt ECT praksi, analizējot elementus, ko tiesa ņem vērā, vērtējot vārda brīvības robežas aicinājuma uz vardarbību gadījumos.
- 3) Izpētīt ASV Augstākās tiesas praksi, analizējot piemērojamos tiesiskos testus lietās, kur iekļauts aicinājums uz prettiesisku rīcību.

Lai izpildītu darba uzdevumus un sasniegtu darba mērķi, autors izmanto vairākas pētnieciskās metodes. Vēsturisko metodi – analizējot piemērojamo tiesisko testu rašanos un vēsturisko attīstību. Salīdzinošo metodi – salīdzinot dažādo ECT un ASV tiesu praksi, kā arī salīdzinot dažādos tiesiskos instrumentus aicinājuma uz terorisma apkarošanai un vārda brīvības nodrošināšanai. Analītisko metodi – analizējot ASV un ECT tiesu praksi, starptautiskos tiesību aktus, aicinājuma uz terorisma elementus un juridiskos kritērijus vārda brīvības nošķiršanai. Induktīvo un deduktīvo metodi – izdarot kopējos secinājumus par aicinājumu uz terorismu un izdarot slēdzieni par tās elementiem un pastāvošajiem standartiem.

Darba saturu veido četras nodaļas un secinājumi. Šāds darba struktūras veids tiek pielietots efektīvākai darba uzdevumu sasniegšanai. Pirmajā nodaļā tiek analizēts vārda brīvības starptautiskais regulējums un tiesiskie instrumenti aicinājumu uz terorismu apkarošanai. Otrā nodaļa atklāj ECT pieeju, skatot lietas par aicinājumu uz terorismu un sevišķos apstākļus, ko tā ņem vērā ierobežojot vārda brīvību. Trešā nodaļa analizē ASV tiesu praksē atzītos testus jeb standartus, ar kuru palīdzību tiek izvērtēts vārda brīvības aizsardzības apjoms. Savukārt ceturtnā nodaļa, balstoties uz iepriekš analizēto tiesu praksi, apraksta veidu, kā atbilstoši cilvēktiesību standartiem ierobežot vārda brīvību no aicinājuma uz terorismu. Visbeidzot pēc nodaļās atspoguļotajiem vārda brīvības apsvērumiem, apkarojot aicinājumu uz terorismu, tiek izdarīti secinājumi.

Darbā tiek izmantoti tiesību avoti latviešu un angļu valodās. Īpašu nozīmi autors velta tieši tiesu praksei, jo tā vislabāk atspoguļo komplicēto analīzi, kas veicama, nošķirot aicinājumu uz terorismu no leģitīmas vārda brīvības izpausmes.

1.TIESISKAIS REGULĒJUMS

1.1.Vārda brīvības regulējums

Vārda brīvība ir viens no demokrātiskas iekārtas pamatelementiem⁹ un tās esamība ir priekšnosacījums katra indivīda un sabiedrības attīstībai.¹⁰ Tās sevišķajam statusam cilvēktiesībās daudzviet tiesību doktrīnā atrodami dažādi skaidrojumi. Daži no tiem iekļauj kolektīvas intereses, kā, piemēram, patiesības noskaidrošana¹¹, demokrātijas izveidošana un attīstīšana¹², kā arī sociālās stabilitātes nodrošināšana¹³. Citi pamatojumi rodas no indivīda interesēm, kā, piemēram, pašattīstība¹⁴ un autonomija.¹⁵

Vārda brīvība sevī ietver tiesības paust ne tikai informāciju un idejas, kas var tikt uztvertas labvēlīgi vai neitrāli, bet arī tās, kas apvaino, šokē vai uztrauc.¹⁶ Šī brīvība, iespējams, vislabāk kalpo savam mērķim, tieši tad, kad tā rada sabiedrībā satraukumu, neapmierinātību ar pastāvošajiem apstākļiem vai pat sadumso.¹⁷

Tomēr, lai gan vārda brīvība ir staptautiskajās tiesībās aizsargāta vērtība,¹⁸ tā nebūt nav absolūta tiesība.¹⁹ Attiecīgi ir būtiski aplūkot starptautisko regulējumu, kas nosaka vārda brīvības robežas. No Latvijas Republikai saistošajiem cilvēktiesību līgumiem, vārda brīvības aizsardzība un iespējamie ierobežojumi vistiešāk nostiprināti Starptautiskajā paktā par

⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 5493/72 Handyside v. The United Kingdom, 07.12.1976., para. 48.

¹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 10737/84 Müller and Others v Switzerland, 24.05.1988., para 27; Āfrikas Cilvēktiesību komisijas spriedums lietā: 224/98 Media Rights Agenda and Others v Nigeria, 2000, para 54; ANO Cilvēktiesību komitejas spriedums lietā: 422/1990, 423/1990 and 424/1990 Aduayom et al. v. Togo, 1996., para 7.4.

¹¹ Mill J. S., On Liberty, London: John W. Parker and Son, West Strand, 1865.

¹² Meiklejohn A., Free Speech and Its Relation to Self-Government, New York: Harper Brothers Publishers, 1948.

¹³ Emerson T., The System of Freedom of Expression, New. York: Random House, 1970., p.7.

¹⁴ Emerson T., The System of Freedom of Expression, New. York: Random House, 1970., p.6.

¹⁵ Scanlon T. M., 'A Theory of Freedom of Expression', in Scanlon, The Difficulty of Tolerance, Essays in Political Philosophy (2003), p.15–21.

¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 41340/98 41342/98 41343/98 41344/98 Refah Partisi v Turkey 13.02.2003. para 89; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 64016/00 Giniewski v France 31.01.2006., para 43.

¹⁷ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Terminiello v Chicago 337 US 1, 4 (1949). ; ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Cox v Louisiana 379 US 536, 551–52 (1965); ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Tinker v Des Moines Independent Community School District 393 US 503, 508–09 (1968); ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Coates v Cincinnati 402 US 611, 615(1971).

¹⁸ UNHRC 'General Comment 34' in 'Article 19: Freedoms of Opinion and Expression' (2011) UN Doc CCPR/C/GC/34.

¹⁹ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Miller v California 413 US 15, 23 (1973).

pilsoniskajām un politiskajām tiesībām²⁰ un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā²¹.

1.1.2. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām

1966. gadā pieņemtais Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) ir viens no visplašāk ratificētajiem ANO cilvēktiesību līgumiem.²² Tā mērķis bija nostiprināt juridiski saistošā dokumentā - Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā²³ ietvertās tiesības. Pakts, līdzīgi kā Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, pasludina tiesības uz vārda brīvību.

Pakta 19. panta pirmā un otrā daļa nosaka:

“1. Katram cilvēkam ir tiesības netraucēti pieturēties pie saviem uzskatiem.

2. Katram cilvēkam ir tiesības brīvi izpaust savus uzskatus, šīs tiesības ietver brīvību meklēt, saņemt un izplatīt dažāda veida informāciju un idejas neatkarīgi no valstu robežām mutvārdos, rakstveidā, izmantojot presi vai mākslinieciskās izpausmes formas, vai citādā veidā pēc savas izvēles.”

ANO Cilvēktiesību komiteja (turpmāk - Komiteja) pastāvīgi ir uzsvērusi vārda brīvības nozīmīgo lomu demokrātiskā sabiedrībā²⁴ un atzinusi, ka Pakts aizsargā arī tādu ideju paušanu, kuras nav pieņemamas sabiedrības vairākumam vai aizskar kādu sabiedrības daļu.²⁵

Taču atbilstoši Komitejas nostājai šādu ideju sludināšana nedrīkst saturēt aicinājumus uz vardarbību vai pārkāpt naida un diskriminācijas kurināšanas aizliegumu.²⁶ Saskaņā ar Komitejas praksi tiesības uz vārda brīvību nav absolūtas, un tās ietvarus nosaka mijiedarbība starp šo tiesību un tās ierobežojumiem. Kritērijus pieļaujamajiem vārda brīvības ierobežojumiem paredz Pakta 19. panta trešā daļa:

²⁰ Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām: Starptautisks līgums, Latvijas Vēstnesis, 2003. gada 23. aprīlis, Nr.61 (Latvijā stājās spēkā 1992. gada 14. jūlijā).

²¹ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Starptautisks līgums, Latvijas Vēstnesis, 1996. 13. jūnijs, Nr. 143 (Latvijā stājās spēkā 1997. gada 27. jūnijā).

²² Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ir spēkā 168 valstīs ANO Sekretariāta mājaslapa: <http://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=4&subid=A&lang=en> [skatīts 12.04.2016].

²³ Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta un pasludināta ar Ģenerālās Asamblejas 1948. gada 10. decembra 217. A (III) rezolūciju.

²⁴ ANO Cilvēktiesību komitejas viedoklis lietā: 628/1995 Tae-Hoon Park v. Republic of Korea, 20.10.1998.

²⁵ ANO Cilvēktiesību komitejas viedoklis lietā: 1119/2002 Lee v. Republic of Korea, 20.07.2005

²⁶ General Comment No. 11: Prohibition of propaganda for war and inciting national, racial or religious hatred (Art. 20), Human Rights Committee, 29/07/83.

“Šā panta 2. punktā paredzēto tiesību izmantošana uzliek īpašus pienākumus un īpašu atbildību. Tāpēc tā var būt saistīta ar zināmiem ierobežojumiem, taču tie jānoteic likumā un tiem jābūt nepieciešamiem:

a) citu personu tiesību un reputācijas respektēšanai;

b) valsts drošības, sabiedriskās kārtības (ordre public), iedzīvotāju veselības vai tikumības aizsardzībai.”

Noslēdzošais priekšnoteikums jebkura vārda brīvības ierobežojuma pieļaujamībai ietver prasību, ka attiecīgajam ierobežojumam jābūt nepieciešamam, lai sasniegtu konkrēto leģitīmo mērķi. Šeit būs attiecināmi secinājumi no profesora Artūra Kuča pētījuma²⁷ par naida runu, kurā profesors norāda, ka, lai izvērtētu ierobežojumu atbilstību šim pēdējam kritērijam, Komiteja, pirmkārt, analizē cēloņsakarības esamību starp ierobežotajiem izteikumiem un leģitīmo mērķi, otrkārt, vērtē plašāku kontekstu, kādā izteikumi pausti, un to ietekmi uz dažādu sabiedrības grupu mierīgu līdzāspastāvēšanu, treškārt, pārskata piemēroto sankciju samērīgumu, ceturtkārt, skata ierobežojumu piemērošanas procedūras caurskatāmību un nacionālo tiesu argumentāciju ierobežojuma piemērošanai, kā arī analizē citus apstākļus, kas konkrētajā lietā ļauj izvērtēt ierobežojumu nepieciešamību. Komiteja ir izteikusi arī noraidošu nostāju pret abstraktiem un tikai uz izteikumu saturu balstītiem vārda brīvības ierobežojumiem, kuri neparedz iespējas izvērtēt individuāli apstrīdētos izteikumus un to paudēju motivāciju.²⁸

1.1.2. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk arī kā – ECK) 10. pants aizsargā vārda brīvību. Šī paša panta otrā daļa paver iespēju vārda brīvības ierobežojumiem. Tā kā šo brīvību īstenošana ir saistīta ar pienākumiem un atbildību, tā var tikt pakļauta tādām prasībām, nosacījumiem, ierobežojumiem vai sodiem, kas paredzēti likumā un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziedzīgus nodarījumus, aizsargātu veselību vai tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu un saglabātu tiesu varas autoritāti un objektivitāti.

²⁷ Kučs A., Tiesu prakse krimināllietās par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas pētījums, Rīga 2012, 10.lpp

²⁸ ANO Cilvēktiesību komitejas spriedums lietā: 550/1993 Faurisson v. France, 08.11.1996.

Līdzīgi kā citas brīvības, vārda brīvība, kas ietverta ECK 10. pantā, uzliek valsts institūcijām pienākumu atturēties no iejaukšanās vārda brīvības jomā. Tomēr vārda brīvība nav absolūta un, ņemot vērā vārda brīvības ietekmīgo lomu sabiedrībā, tās īstenošana tiek saistīta ar zināmiem pienākumiem un atbildību. Valsts institūcijas ir tiesīgas iejaukties vārda brīvībā, bet tikai saskaņā ar nosacījumiem, kas izsmeļoši minēti ECK 10. panta 2. daļā.

Saskaņā ar ECK 10. panta 2. daļu iejaukšanās tiesību uz vārda brīvību īstenošanā ir attaisnojama tikai tad, ja tā, pirmkārt, ir “noteikta ar likumu,” otrkārt, ir pamatota ar kādu no Konvencijas 10. panta 2. daļā minētajiem leģitīmajiem mērķiem un, treškārt, ja šāda iejaukšanās ir “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”, kas ietver samērīguma principu.

Papildus tam, lai ierobežojums būtu attaisnojams, nepieciešams arī, lai visi šie trīs nosacījumi tiktu izpildīti vienlaicīgi, kā arī jābūt pārliecinoši konstatētai nepieciešamībai ierobežot fundamentālo vārda brīvības tiesību.

Ierobežojums būs noteikts ar likumu, ja tas būs paredzēts nacionālajos tiesību aktos²⁹, būs pieejams, paredzams un precīzs.³⁰ Lai gan likumam jāspēj pielāgoties mainīgiem apstākļiem,³¹ un vispārīgs regulējums dažreiz var pat labāk pielāgoties mainīgiem apstākļiem, nekā detalizēts regulējums,³² vārda brīvības ierobežojumiem jābūt precīzi definētiem.³³

Lai pārbaudītu apstrīdētās iejaukšanās „nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā” kritēriju, tiesai jāizvērtē, vai tā atbilst „spiedošai sociālai vajadzībai”, vai tā ir bijusi samērīga ar leģitīmo mērķi, un vai nacionālo iestāžu norādītie iemesli iejaukšanās pamatošanai ir bijuši saskanīgi un pietiekami.³⁴ Lai noskaidrotu vai pastāv spiedoša „vajadzība” un kādi pasākumi valstij būtu jāveic, nacionālajām iestādēm ir piešķirta noteikta rīcības brīvība.

Turklāt ECK uzliek valstīm pienākumu paredzēt atbildību par gadījumiem, kad tiek apdraudēta personas dzīvība, brīvība, tiek nodarīti miesas bojājumi personai, pārkāptas personas

²⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 34907/05 Hinczewski v Poland 05.10.2010.

³⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 13166/87 The Sunday Times v United Kingdom, 26.10.1991. November 1991); Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25390/94 Rekvényi v Hungary 20.05.1999; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26229/95 Gaweda v Poland 14.03.2002.

³¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 64569/09 Delfi AS v Estonia, 10.10.2013., para 71; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 21279/02, 36448/02 Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v France, 22.10.2007., para 41

³² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 3002/03, 23676/03 Times Newspapers Ltd v the United Kingdom 10.03.2009., paras 20, 21, 38; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 33014/05 Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v Ukraine, 05.05.2011., paras 60 - 68

³³ OSCE, ‘A study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States’ (2010) page 19. Pieejams: <http://www.osce.org/fom/80723?download=true>[skatīts 16.01.2016.].

³⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 13166/87 The Sunday Times v United Kingdom, 26.10.1991.,para.62.

tiesības uz privāto dzīvi, īpašumu vai citas Konvencijā garantētās personas pamattiesības. Taču ECK neietver tiešu pienākumu valstīm aizliegt „aicinājumu uz terorismu.”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir atzinusi, ka vārda brīvība ir ne vien būtiska katram indivīdam piemītoša tiesība, bet arī fundamentāls priekšnoteikums patiesi demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanai. Vienlaikus tiesa ir uzsvērusi, ka vārda brīvība nav pašmērķis, bet līdzeklis demokrātiskas sabiedrības funkcionēšanas nodrošināšanai. Tādēļ, ja valsts ir sniegusi argumentētu pamatojumu, tiesa ir atzinusi par leģitīmu valsts rīcību, kura ierobežojusi vārda brīvības izpausmes, kas glorificē terorismu³⁵ vai aicina uz vardarbību.³⁶ Sīkāk par ECK piemērošanu aicinājuma uz terorisma gadījumos un ECT praksi skatīt nodaļu “Aicinājums uz terorismu ECT praksē”.

1.2.Aicinājuma uz terorismu apkarošanas regulējums

1.2.1.Eiropas Padomes konvencija par terorisma novēršanu

Eiropas Padomes konvencija par terorisma novēršanu uzliek dalībvalstīm pienākumu kriminalizēt "publisku aicinājumu veikt teroristisku nodarījumu". Šāds noziegums tiek definēts kā “informācijas publiska izplatīšana vai citāda šīs informācijas publiskošana ar mērķi kūdit uz teroristisku nodarījumu veikšanu, kad šādas darbības, tieši vai netieši propagandējot teroristiskus nodarījumus, rada briesmas, ka viens vai vairāki teroristiski nodarījumi varētu tikt veikti.”³⁷ Ar teroristisku nodarījumu, atbilstoši šīs konvencijas pirmajam pantam, ir jāsaprot jebkurš no noziedzīgiem nodarījumiem, kas ir minēti un definēti vienā no līgumiem, kas ir uzskaitīti konvencijas pielikumā. Pielikums savukārt sastāv no desmit konvencijām, kas regulē atsevišķa veida teroristiskus nodarījumus.

Pateicoties šī regulējuma uzsvaram uz personas nodomu un cēloņsakarību, tas tik uzskatīts par sabalansētu un cilvēktiesību ietveram atbilstošu, kā to norādījis ANO Speciālais ziņotājs.³⁸

Gramatiski aplūkojot tekstu nav skaidrs vai konvencija aptver tikai tiešu aicinājumu, vai tā aizliedz arī netiešu aicinājumu. Šāds jautājums tika vispusīgi diskutēts pirms konvencijas pieņemšanas. Kā redzams no skaidrojošā ziņojuma par Eiropas Padomes konvenciju par

³⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 36109/03 Leroy v. France 02.10.2008.

³⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35071/97 Gunduz v. Turkey, 04.12.2003.

³⁷ 5. pants

³⁸ Report by Martin Scheinin, Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, E/CN.4/2006/98, 28 December 2005, para. 56 (c) and more recently in A/61/267, 16 August 2006, para. 28.

terorisma novēršanu, ziņu izplatīšana, kas slavē nozieguma izdarītāju, nomelno upurus, lūdz pēc finansējuma teroristu organizācijām vai līdzīga uzvedība, var veidot netiešu provokāciju uz terorismu un kā tāda ietilpst nozieguma sastāva tvērumā.³⁹ Šāda interpretācija nav pretrunā ar konvencijas 5. panta vispārējo nozieguma definīciju, kā arī tika atbalstīta terorisma novēršanas ekspertu darbnīcā, kur netiešā aicinājuma ietveršana tika uzskatīta kā inovatīva pieeja terorisma apkarošanai. Tomēr eksperti uzsvēra, ka nacionālajām tiesām būs rūpīgi jāvērtē šāds nodarījums, lai nošķirtu sodāmu darbību no pieļaujamas vārda brīvības izmantošanas.⁴⁰ Šāds apgalvojums pats par sevi rada bažas par nozieguma paredzamības kritēriju ievērošanu, ja tiek pieņemts, ka pati definīcija ir pietiekami neskaidra, ka rūpīga interpretācija ir nepieciešama.

Atbilstoši skaidrojošajam ziņojumam ir jāizpildās diviem nosacījumiem – pirmkārt, ir jābūt noteiktam nodomam aicināt un, otrkārt, tā rezultātā jārodas riskam, ka šāds noziegums var tikt pastrādāts. Ziņojums tālāk norādīts, ka vērtējot, vai šāds risks ir radīts, ir jāņem vērā autora un adresātu raksturojums, konteksts, kādā nodarījums ticis pastrādāts atbilstoši ECT praksei.⁴¹ Ziņojumā, ko izstrādājusi ANO Narkotiku kontroles un noziegumu novēršanas komisija, eksperti pozitīvi vērtē netiešā aicinājuma aizliegšanu, kas iekļauj reliģisku, ideoloģisku un intelektuālu indoktrināciju, kas atbalsta vardarbību, nesatur skaidras ziņas par konkrētu uzbrukumu identificētam objektam.⁴² Tajā pašā laikā jānorāda, ka vairums gadījumos likumi tomēr satur kādas novērojamas sekas, piemēram - nāve, miesas bojājumi, zaudējumi – taču konvencija prasa riska radīšanu, kas ir samērā netverams termins, kas var izraisīt problemātisku normu piemērošanu praksē. Liela daļa šo normu izvērtēšanas tiek uzticēta nacionālajām tiesām un ECT praksei.

Konvencijas definīcija skaidri norāda uz nodomu nepieciešamību. ANO Narkotiku kontroles un noziegumu novēršanas komisijas ziņojumā pausts viedoklis, ka paredzot nodomu kā nepieciešamu elementu aicinājumam uz terorismu, ir novērstas daudzas bažas saistībā ar

³⁹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism, par. 95.

⁴⁰ Summary of the Expert Workshop on Preventing Terrorism; Fighting incitement and related terrorist activities, Vienna, 19-20 October 2006, Organised by the OSCE, German Government, the Russian Federation and the Council of Europe, p. 3.

⁴¹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism para. 99, 100

⁴² United Nations Office on Drugs and Crime, 'Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy integrating Rule of Law Standards in Implementation of United Nations Anti-Terrorism Instruments', Technical Assistance Working Paper, Terrorism Prevention Branch, 2006, par. 45.

izpaušmes brīvības ierobežošanu. Turklāt tiek norādīts, ka nodoms var tikt izsecināts no objektīviem faktiskajiem apstākļiem.⁴³

1.2.2. Eiropas Savienības Pamatlēmums par terorisma apkarošanu

Pēc Drošības Padomes rezolūcijas 1624 (2005) un Eiropas Padomes konvencijas pieņemšanas arī Eiropas Savienības līmenī tika rosinātas izmaiņas, kā rezultātā 2008. gadā Eiropas Savienības Pamatlēmumā par terorisma apkarošanu tika veikti grozījumi, paredzot dalībvalstīm pienākumu kriminalizēt publisku aicinājumu uz terorismu.

Pamatlēmuma 3. panta 1. daļas a. punkts definē noziegumu:

“publisks aicinājums veikt teroristisku nodarījumu” nozīmē izplatīt informāciju vai kā citādi darīt zināmu sabiedrībai vēstījumu, lai kūdītu izdarīt kādu no 1. panta 1. punkta a) līdz h) apakšpunktā minētiem nodarījumiem, kad šāda rīcība, neatkarīgi no tā, vai ar to tieši vai netieši propagandē teroristiskus nodarījumus, rada apdraudējumu, ka var tikt veikts viens vai vairāki šādi nodarījumi[.]”⁴⁴

Atsaucē uz “teroristisku nodarījumu” ietver sevī plašāku noziedzīgu nodarījumu spektru nekā Eiropas Padomes konvencija. Pamatlēmums nesatur atsauci uz konkrētiem starptautiskajiem līgumiem, taču uzskaita dažādus nodarījumus, kas sastāda teroristiskus nodarījumus. Šī iemesla dēļ Starptautiskā Juristu Komisija (*International Commission of Jurists*) jeb ICJ ir izteikusi kritiku par šā nozieguma satura neparedzamību. ICJ norāda, ka Pamatlēmuma definīcija atšķiras no tās definīcijas, kas iekļauta Padomes konvencijā, un „neskatoties uz to, ka arī konvencija nedefinē terorismu, tā vismaz satur atsauci uz konkrētiem starptautiskajiem līgumiem. Terorisma definīcija Pamatlēmumā ir ietērpta plašos jēdzienos un ir attiecināma uz nodarījumiem sākot no uzbrukumiem personas dzīvībai un veselībai līdz ekstensīvai īpašuma bojāšanai, plašas iznīcināšanas nodarīšana valsts iekārtai, transporta sistēmai, infrastruktūras objektam, tostarp informācijas sistēmai, stacionārai platformai kontinentālajā šelfā, sabiedriskai vietai vai privātīpašumam, kas iespējami apdraud cilvēka dzīvību vai rada būtisku mantisku zaudējumu. ICJ tādēļ secina, ka terorisma jēdziena plašuma un neskaidrības dēļ, definīcija ir pretrunā ar

⁴³ United Nations Office on Drugs and Crime, ‘Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy integrating Rule of Law Standards in Implementation of United Nations Anti-Terrorism Instruments’, Technical Assistance Working Paper, Terrorism Prevention Branch, 2006, par. 45.

⁴⁴ Padomes Pamatlēmums 2008/919/TI ar ko groza Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI par terorisma apkarošanu, 2008. gada 28. Novembris, Eiropas Savienības oficiālais vēstnesis L 330/21

tiesiskuma principu.⁴⁵ Tādēļ sevišķi būtiski, ka terorisma definīcijas nacionālajos tiesību aktos ir precīzas⁴⁶ un aicinājums uz terorismu tiek šauri definēts.⁴⁷

Līdzīgi kā Eiropas Padomes konvencijā par terorisma apkarošanu, arī Pamatlēmums paredz iespēju kriminalizēt netiešu aicinājumu uz terorismu., tādejādi iekļaujot nodarījumus, kas tikai rada risku, ka teroristisks noziegums var tikt pastrādāts. Attiecīgi ICJ paudusi kritiku šim regulējumam, norādot, ka gadījumos, kad krimināllikums aptver runu, kas tikai netieši aicina vai rada risku teroristiskiem nodarījumiem, tas var novest pie leģitīmas politiskās runas kriminalizēšanas. Turklāt ICJ norāda, ka politiska runa bauda īpašu aizsardzību, ņemot vērā tās lomu informētu viedokļu formēšanai sabiedrībā par sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem. Šāda aizsardzība sniedzas arī pār uzskatiem, kuri ir nepatīkami valsts varai, vai kuri šokē, aizvaino vai traucē.⁴⁸ Šāds viedoklis bauda arī plašu atbalstu tiesu praksē, kad tiek skatītas lietas par vārda brīvības ierobežošanu.⁴⁹

1.2.3.ANO Drošības Padomes rezolūcija 1624

2005. gada 14. septembrī ANO Drošības Padome pieņēma rezolūciju 1624. Rezolūcijas atbalstītāju priekšplānā bija Apvienotā Karaliste, ņemot vērā spridzināšanu Londonā, kas notika iepriekš tajā pašā gadā. Professore Y. Ronens, analizējot diskusijas, kas tika veiktas pirms rezolūcijas pieņemšanas, ir secinājusi, ka rezolūcija bijusi spontāna reakcija, nevis visaptveroši izvērtēts lēmums.⁵⁰ Viņa norādījusi, ka aicinājumu aizliegšanas regulējumi nesatur empīrisku pamatojumu cēloņsakarībai starp aicinājumu un terorismu. Turklāt profesore Ronen uzskata, ka

⁴⁵ International Commission of Jurists, Briefing paper: Amendment to the Framework Decision on Combating Terrorism- Provocation to Commit a Terrorist Offence: Commentary issued in response to the European Commission's proposal for an Amendment of the Framework Decision of 2002, p. 4.

⁴⁶ UN HRC 'Report of the Special Rapporteur for the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism' (2007) UN Doc. A/HRC/6/17/Add.1, para. 20; 'Thematic Comment No.1, The Balance between liberty and security in the response of the European Union and its Member States to the terrorist threat, March 2003, p. 11, 16; UN HRC, Concluding observations on Estonia', CCPR/CO/77/EST (2003), para 8; UN HRC 'Concluding Observations on Belgium' UN Doc CCPR/CO/81/BEL (2004) para 24; International Commission of Jurists, 'Response to the European Commission Consultation on Inciting, Aiding or Abetting Terrorist Offences' <<http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2011/docs/icj/icj-2007-ec-questionnaire.pdf>> [apsaktīts 16.01.2016].

⁴⁷ Cohen Carl, 'Free Speech and Political Extremism: How Nasty Are We Free to Be?' in Law and Philosophy (Kluwer Academic Publishers) 1989 p. 269.

⁴⁸ Turpat

⁴⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 10737/84 Müller and Others v Switzerland, 24.05.1988.,para 27; Āfrikas Cilvēktiesību komisijas spriedums lietā: 224/98 Media Rights Agenda and Others v Nigeria, 2000, para 54; ANO Cilvēktiesību komitejas spriedums lietā: 422/1990, 423/1990 and 424/1990 Aduayom et al. v. Togo, 1996., para 7.4.

⁵⁰ Ronen Yaël, 'Incitement to Terrorist Acts under International Law', in: Leiden Journal of International Law, 23 (2010), pp. 654-674, at p. 653.

nav pietiekams pamats pieņēmumam, ka aicinājuma aizliegums ir racionāla un efektīva atbilde uz terorismu.⁵¹ Tomēr jānorāda, ka doktrīnā jau sen pastāvēja uzskats, ka aicinājums uz terorismu un terorisma glorificēšana rada labvēlīgu augsni teroristiskiem nodarījumiem,⁵² tādēļ aicinājuma apkarošana veicinātu arī cīņu pret terorismu. Tiešu sakarību starp aicinājumu un vardarbību uzsvēris arī Jeruzalemes Ebreju Universitātes profesors Elihu Rihters (*Elihu Richter*).⁵³

ANO Drošības Padomes rezolūcijai 1624 nav juridiski saistošs spēks, tādējādi dalībvalstīm nav pienākums to implementēt.⁵⁴ Neskatoties uz to, ir vērojams spēcīgs spiediens šo rezolūciju ieviest, it sevišķi ņemot vērā Drošības Padomes rezolūciju 1963 (2010), kas nosaka procesu, kādā valstīm ir jāziņo par progresu saistībā ar aicinājuma uz terorismu kriminalizēšanu, kā arī to, kā saņemt atbalstu un ieteikumus aicinājuma kriminalizēšanai.⁵⁵ Turklāt tiek veiktas regulāras aptaujas, kas parāda, kā katru reizi pieaug dalībvalstu skaits, kas izvēlējušies ieviest rezolūciju, tādējādi ir vērojama vēlme panākt šīs rezolūcijas saistošo ietekmi.⁵⁶

Drošības Padomes rezolūcijas 1624 preambulā ir norāde uz nepeiciešamību ievērot cilvēktiesību standartus, kriminalizējot aicinājumu uz terorismu. Neskatoties uz to, valstis sniedzot atskaites par rezolūcijas ieviešanu, neizvērs pārskatu par to, kā tiek ieviesta rezolūcija kopsakarā ar cilvēktiesību standartiem. Drošības Padomes rezolūcijas 1963 (2010) 10. pantā Drošības Padome atgādina, ka “*efektīvi pret-terorisma līdzekļi un cilvēktiesību ievērošana ir savstarpēji papildinoša un pastiprinoša*”.⁵⁷ Ņemot vērā cilvēktiesību izpratnes attīstību un pamudinājumu no ANO, pastāv iespēja, ka šāda prakse tiks mainīta un dalībvalstu ziņojumi saturēs izvērstāku cilvēktiesību ievērošanas analīzi.

Drošības Padomes rezolūcijas 1624 pirmais paragrāfs aicina valstis aizliegt aicinājumu uz terorismu. Rezolūcijas pamatparagrāfi nesatur informāciju par terorisma attaisnošanu vai glorificēšanu, lai gan rezolūcijas preambula nosaka, ka Drošības Padome nosoda mēģinājumus attaisnot vai glorificēt teroristiskus nodarījumus, kas var izraisīt turpmākus teroristiskus

⁵¹ Turpat, 653-654.

⁵² Kremnitzer M. and Ghanayim K., ‘Incitement, Not Sedition’, in: David Kretzmer and Francine Hazan (eds), *Freedom of Speech and Incitement against Democracy*, 2000, pp. 147 and 197.

⁵³ Publiskā lekcija Jeruzalemes publisko attiecību centrā. Konferences videoieraksts pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=56UZkC-F0rE&nohtml5=False>

⁵⁴ Bibi van Ginkel, *The Practice of the United Nations in Combating Terrorism from 1946 to 2008; Questions of Legality and Legitimacy*, Antwerp/Oxford/Portland: Intersentia, 2010, pp. 254-255.

⁵⁵ UN Security Council Resolution 1963 (2010), S/RES/1963 (2010), adopted on 20 December 2010.

⁵⁶ UN SC ‘Global survey of the implementation by Member States of SC resolution 1624 (2005), Pieejams: https://www.coe.int/t/dlapil/codexter/3_CODEXTER/Working_Documents/2012/S_2012_16_EN.pdf [Skatīts 18.01.2016]

⁵⁷ UN Security Council Resolution 1963 (2010), S/RES/1963 (2010)

nodarījumus.⁵⁸ Rezolūcija arī norāda no kurienes aicinājums uz terorismu var rasties, minot ekstrēmismu un neiecietību. Tā aicina valstis novērst situāciju, kur izglītības, kultūras un reliģiskās institūcijas pārņem teroristi un to atbalstītāji.⁵⁹

Jāatzīmē, ka rezolūcija necenšas definēt aicinājuma jēdzienu, tādēļ nav zināms, vai šī rezolūcija aptver arī netiešu aicinājumu, aicinājumu privātā sfērā, un terorisma attaisnošanu vai glorificēšanu. Ņemot vērā atsauces uz nosodošo attieksmi pret terorisma glorificēšanu un attaisnošanu, varētu pieņemt, ka aicinājums būtu plaši tulkojams. Jēdzienam plašākai interpretācijai pievienojas profesore Ronen, kura uzsver, ka jāņem vērā darbība, ko cenšas novērst un runa, kas pie tās var novest. Risks, ko rada aicinātājs nerodas no tiešām pavēlēm, bet gan no tādas vides veidošanas, no kuras rodas vēlme rīkoties. Tādējādi, lai efektīvi novērstu terorismu, ir jāaizliedz vairāk nekā tikai tiešs aicinājums.⁶⁰ ANO Ģenerālsēkretārs savā ziņojumā norādīja, ka aicinājums uz terorismu var tik kvalificēts kā darbība, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju mērķiem un principiem.⁶¹ Lai gan šāds skaidrojums nemaz neatvieglo jēdziena precizēšanu, jāatzīmē, ka Ģenerālsēkretārs arī norādīja, ka aicinājums būtu jānošķir no terorisma glorificēšanas, jo pirmo būtu tiesiski aizliegt, taču otrais var radīt pārāk lielu ierobežojumu vārda brīvībai.⁶² Terorisma attaisnošana var aizskart konkrētas cilvēku grupas, it sevišķi cietušos un to tuviniekus, taču vārda brīvība nebūtu ierobežojama, pamatojoties uz abstraktiem jēdzieniem kā “glorificēšana” vai “attaisnošana”. Turklāt, arī atļauja valstīm krimināli sodīt netiešo aicinājumu var radīt vārda brīvības pārkāpumu. Ģenerālsēkretārs secina, ka valstis ievēros vārda brīvības robežas, ja kriminalizēs tikai tiešu aicinājumu uz terorismu, tas ir, runu, kas tieši pamudina uz teroristiska nodarījuma izdarīšanu, ir veikta ar nodomu, lai tiktu veikts šāds teroristisks nodarījums, un ir iespējams, ka šāds nodarījums tiks veikts.⁶³

Kritika ANO Drošības Padomei tiek veltīta ne tikai par to, ka tā nav iekļāvusi aicinājuma definīciju, bet arī par to, ka nav definēts terorisms kā tāds.⁶⁴ Tas sniedz valstīm pārlietu rīcības brīvību, interpretējot šā nozieguma saturu, kas var novest pie tā, ka tiek kriminalizētas darbības, kas nav uzskatāmas par terorismu. Aicinājuma uz terorismu definīcijas trūkums var iedrošināt

⁵⁸ UN Security Council Resolution 1624 (2005), S/RES/1624 (2005)

⁵⁹ Turpat, par. 3

⁶⁰ Ronen Ya'el, 'Incitement to Terrorist Acts under International Law', in: *Leiden Journal of International Law*, 23 (2010) pp. 654-674, at pp. 663-666.

⁶¹ Report of the Secretary-General, *The Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism*, UN Doc. A/63/337, 28 August 2008, par. 60.

⁶² Turpat, par. 61

⁶³ Turpat, par. 62

⁶⁴ Saul Ben, 'Speaking of terror: Criminalising incitement to violence', in: *UNSW Law Journal*, Volume 28 (3), pp. 868-886, at p. 870.

valstis pārlieku ierobežot vārda brīvību, piemēram, apspiežot politiski pretējus uzskatus, darba tiesības un minoritātes.⁶⁵ Lai gan definīcijas trūkums satrauc arī profesori Ronen, tā norāda, ka atsauce rezolūcijā uz Drošības Padomes rezolūciju 1566⁶⁶, kas iekļauj norādi uz terorisma jēdziena tvērumu, var sašaurināt noziedzīgo nodarījumu tvērumu arī aicinājuma kontekstā. Šeit gan jānorāda, ka laikā, kad tika pieņemta Drošības Padomes rezolūcija 1566, Drošības Padomes mērķis nebija formāli definēt terorismu. Rezolūcija vairāk ir kā atsauce uz teroristiskiem nodarījumiem, kas iekļauti citos līgumos, kā arī tā nesatur norādi, ka rezolūcijā 1566 iekļautie termini varētu tikt pārņemti citās rezolūcijās, saglabājot identisku nozīmi.⁶⁷ Tāpat arī rezolūcijas 1624 teksts neliecina, ka atsauce uz rezolūciju 1566 būtu domāta, lai sašaurinātu aicinājuma uz terorismu tvērumu.

Rezolūcija 1624 aicina valstis kriminalizēt aicinājumu uz terorismu, neatkarīgi no tā vai aicinājums rezultējas teroristiskā nodarījumā vai nē. Aicinājumam uz terorismu ir formāls sastāvs. Neskatoties uz to, zināmam riskam, ka šāds teroristisks nodarījums var tikt pastrādāts, ir jāpastāv. Citādi sods par šādu izteikumu nav attaisnojams. Rezolūcija kā tāda nenosaka, cik lielais jābūt teroristisku nodarījumu iestāšanās iespējamībai un kāds cēloniskais sakars nepieciešams. Attiecīgi rodas šaubas par to, vai šāds regulējums varētu izturēt likuma paredzamības kritērijus. Līdz ar to, ANO Ģenerālsēkretārs piedāvājis savu versiju, nosakot, ka izpaušmes brīvība var tikt ierobežota, ja tā tiešā cēloņsakarībā noved pie reālas iespējamības, ka tiks pastrādāts teroristisks nodarījums.⁶⁸

Aicinājumam uz terorismu ir jābūt publiskam un vērstam uz nenoteiktu adresātu loku. Šādu ideju pārstāv arī pētnieks Bibi Van Ginkels, kurš uzsver, ka šāda interpretācija ir atbilstoša ar pārējām Drošības Padomes rezolūcijām, kas satur atsauces uz runu masu medijos.⁶⁹ Aicinājums, kas tiktu vērsti uz konkrētu personu privātā telpā varētu tikt kvalificēts kā līdzdalība noziedzīgā nodarījumā, nevis aicinājums.

⁶⁵ Saul Ben, 'Speaking of terror: Criminalising incitement to violence', in: UNSW Law Journal, Volume 28 (3), pp. 868-886, at p. 870; Report of the Secretary-General, The Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism, UN Doc. A/63/337, 28 August 2008, par. 53.

⁶⁶ UN SC Resolution 1566 (2004) UN Doc S/Res/1566

⁶⁷ Bibi van Ginkel, *The Practice of the United Nations in Combating Terrorism from 1946 to 2008; Questions of Legality and Legitimacy*, Antwerp/Oxford/Portland: Intersentia, 2010, p. 259.

⁶⁸ Report of the Secretary-General, The Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism, UN Doc. A/63/337, 28 August 2008, par. 61.

⁶⁹ Bibi van Ginkel. *Incitement to Terrorism: A Matter of Prevention or Repression?*; International Center for Counter-Terrorism – The Hague, August 2011, p.20

2.AICINĀJUMS UZ TERORISMU ECT PRAKSĒ

Šajā nodaļā tiks skatīta ECT prakse lietās, kur saskatāms ierobežojums aicinājumam uz terorismu vai terorisma attaisnošanai. Visbiežāk ECT lietās tiesa izvēlas lietot terminu kā, piemēram, aicinājums uz vardarbību, kas lai gan nav tas pats, kas aicinājums uz terorismu, tomēr ECT analīze šajās lietās būs vienlīdz piemērojama aicinājumam uz terorismu, jo cēloņsakarības un riska iestāšanās iespējamības izvērtējums ir identisks. Lai gan nacionālajā līmenī persona var tik sodīta par aicinājumu uz terorismu, ECT to, visticamāk, skatīs kā aicinājumu uz vardarbību, jo ECT nav saistīta ar konkrētu definīciju, kas iekļauta valsts tiesību aktos.

Tiesa nav definējusi jēdzienus aicinājums uz terorismu un terorisma glorificēšana. Būtu kļūdaini meklēt šādas definīcijas ECT praksē, jo tiesa balsta savus spriedumus pārskatot nacionālos tiesību aktus. Tiesa vērtē, vai atbilstoši nacionālajiem tiesību aktiem piespriests sods par, piemēram, aicinājumu uz terorismu ir savienojams ar ECK aizsargātajām tiesībām un vērtībām. ECT uzdevums nav noteikt precīzas definīcijas jēdzieniem, kas var nebūt piemēroti citām tiesību sistēmām. Labs piemērs šim principam ir ECT spriedums lietā *Leroy pret Franciju*⁷⁰, kurš ir pirmais spriedums, kas tieši piemin terorisma glorificēšanu, taču to nedefinē.

Saistībā ar lietām pret Turciju, ECT visbiežāk atpazīst aicinājumu uz vardarbību, bet citās reizēs ECT piemin aicinājumu uz naidu jeb diskrimināciju. Piemēram, desmit Lielās Palātas lietās no trīspadsmit, kas tika izlemtas 1999. gada 8. jūlijā, aicinājums uz vardarbību ir uzskatīts par pamatkritēriju. Pārējās trīs⁷¹ ECT piemin arī aicinājumu uz naidu. Šie divi termini ECT praksē tiek bieži lietoti kopsakarā.

Kopumā ECT savā praksē cenšas paplašināt ECK 10. panta tvērumu, vēlāk skatot ierobežojuma pieļaujamību zem ECK 10. panta 2. paragrāfa. Tomēr atsevišķās lietās, it sevišķi saistībā ar terorismu, ECT paudusi gatavību izslēgt noteikt rakstura izpausmi ārpus ECK 10. panta tvēruma. Piemēram, ECT lietā *Kaptan pret Šveici*⁷² pieteicējs sūdzējās, ka Šveices muitas darbinieki ir konfiscējuši un iznīcinājuši materiālus, kas pieder Kurdu Strādnieku Partijai un bijuši adresēti pieteicējam. ECT norādīja, ka konkrētie materiāli atbalstīja un glorificēja vardarbību un bija tendēti pārliecināt, cik vien iespējams daudz personas bruņotai cīņai pret turku varas orgāniem. Tiesa atzina, ka ar materiāla konfiskāciju ir noticis aizskārums, taču norādīja, ka

⁷⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 36109/03 Leroy v. France, 02.10. 2008

⁷¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23168/94 Karatas v Turkey, 08.07.1999; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26682/95 Surek v Turkey (No.1), 08.07.1999; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23927/94, 24277/94 Surek and Ozdemir v. Turkey, 08.07.1999.

⁷² Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmums lietā: 55641/00 Kaptan v Switzerland, 12.04.2001.

šāda veida materiāla saturs nav aizsargāts ar ECK 10. pantu. Vēlāk atsaucoties uz nacionālo tiesu spriedumiem, ECT nosprieda, ka ierobežojums bija attaisnojams atbilstoši ECK.

Lietā *Murat Kilic pret Turciju*⁷³ pieteicējs bija aizturēts un notiesāts par piederību aizliegtai organizācijai un aizliegtu skrejlapu izplatīšanu. Pieteicējs argumentēja, ka viņa aizturēšana par skrejlapu izplatīšanu ir ECK 10. panta pārkāpums. ECT, savukārt, uzskatīja, ka nav notikusi iejaukšanās personas izpausmes brīvībā, jo skrejlapu izplatīšana kalpoja tikai kā pamats pierādījumiem, ka pieteicējs bija aizliegtas organizācijas biedrs. Jāuzsver, ka šīs lietas secinājumi tikuši citēti vairākās lietās kā *Yavuz Aksac pret Turciju*⁷⁴, *Nuredin Sirin pret Turciju*⁷⁵, *Riza Dinc pret Turciju*⁷⁶, *Aynur Siz pret Turciju*⁷⁷, *Mehmet Resit Arslan pret Turciju*⁷⁸, *Erhan Ucma un Yurttas Ucma pret Turciju*⁷⁹.

Tomēr jaunākās ECT tendences liecina, ka tiesa ir atkāpusies no šīs ierobežojošās pieejas. Lietā *Yilmaz un Kilic pret Turciju*, valdība argumentēja, ka pieteicējs nevar atsaukties uz vārda brīvības pārkāpumu, jo tie tikuši atzīti par vainīgiem palīdzības sniegšanā teroristiem. ECT iebilda šim argumentam, pieņemot lietu izskatīšanai. *“Nosakot vai ir notikusi iejaukšanās pieteicēja izpausmes brīvībā, nav nepieciešams balstīties uz nacionālo tiesu nozieguma definīciju. Norādot, ka vienīgie pierādījumi, uz kuru pamata apsūdzība tika balstīta, satur izpausmes formas, Tiesa secina, ka ir notikusi iejaukšanās personas tiesībās uz izpausmi.”*⁸⁰ Šādā veidā tiesa attīsta jaunu praksi, neskatot veidu, kā noziegums ticis definēts nacionālajās tiesās, ja tur pastāv izpausmes brīvības elements.

Interesanti atzīmēt, ka pastāv arī citi mehānismi, kā ierobežot vārda brīvību, ECK paredzētā veidā. ECK 10. pants nav uzskatāms par pantu, no kura nevarētu atkāpties. Atbilstoši ECK 15. pantam, kara vai cita ārkārtas stāvokļa gadījumā, kas apdraud nācijas dzīvi, jebkura Augstā Līgumslēdzēja Puse var veikt pasākumus, kas atkāpjas no Konvencijas ietvaros uzņemtajām saistībām, tiktāl, cik to nenovēršami prasa situācijas ārkārtas raksturs, ar nosacījumu, ka šie pasākumi nav pretrunā ar citām starptautisko tiesību noteiktajām saistībām. Lai gan šis pants praksē reti tiek piemērots, terorisma gadījumā šāda mehānisms piemērošana ir reāla iespējamība. Taču līdz šodienai ECK 15. pants nav ticis piemērots, lai atkāptos no ECK 10.

⁷³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 40498/98 *Murat Kilic v Turkey* 30.09.2004

⁷⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 41956/98 *Yavuz Aksac v Turkey*, 15.01.2004.

⁷⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 47328/99 *Nuredin Sirin v Turkey*, 27.04.2004.

⁷⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 42437/98 *Riza Dinc v Turkey*, 28.10.2004., para 34.

⁷⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 895/02 *Aynur Siz v Turkey*, 26.05.2005

⁷⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 31320/02 *Mehmet Resit Arslan v Turkey*, 01.05.2006

⁷⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 15071/03 *Erhan Ucma un Yurttas Ucma v Turkey*, 03.10.2006.

⁸⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 8514/01 *Yilmaz and Kilic v Turkey*, 17.07.2008., par. 58

panta. Turklāt arī ECK 16. pants nosaka veidu kā samazināt vārda brīvības aizsardzību. ECK 16. pants skaidri paredz iespēju ierobežot ārzemnieku tiesības uz izpausmes brīvību, kas saistīta ar politiskām aktivitātēm. Jāatzīmē, ka šis pants nav ticis piemērots cīņai pret terorismu.

Vērtējot izteikumus vai citas izteiksmes formas, kuras satur aicinājumu uz terorismu, tiesa izmanto divas pieejas:

- 1) neskata lietu pēc būtības un noraida ar lēmumu pieteicēja sūdzību, pamatojoties uz ECK 17. pantu, kas aizliedz izmantot ļaunprātīgi Konvencijā ietvertās tiesības;
- 2) spriedumā vērtē apstrīdētos izteikumus pēc būtības un to ierobežošanas samērīgumu un atbilstību citiem ECK 10. panta otrajā daļā noteiktajiem kritērijiem.

Būtiskākā atšķirība starp abām pieejām ir faktā, ka tā saucamā „izslēgšanas metode” neparedz tiesību uz vārda brīvību un citu Konvencijā aizsargāto vērtību līdzsvarošanas izvērtēšanu. Apstrīdētie izteikumi tiek atzīti par tādiem, kuri ir ārpus Konvencijas 10. pantā aizsargātās tiesības uz vārda brīvību tvēruma. Pamats Tiesas lēmumiem šajās lietās ir ECK 17. pants. ECK 17. pants paredz aizliegumu ļaunprātīgi izmantot ECK iekļautās tiesības: “Neviena no šīs Konvencijas normām nav tulkojama kā kādas valsts, personu grupas vai personas tiesības veikt jebkuru darbību, kuras mērķis ir likvidēt šajā Konvencijā atzītās tiesības un brīvības vai ierobežot tās lielākā mērā nekā tas noteikts šajā Konvencijā”.

ECK 17. panta mērķis ir neļaut personām izmantot Konvencijas normas, lai veiktu darbības, kuras vērstas uz to, lai iznīcinātu ECK garantētās tiesības un brīvības. ECK 17. Pants atspoguļo ideju, ka demokrātijai ir jābūt spējīgai sevi aizsargāt no destruktīvie spēkiem.⁸¹

Tādēļ tajos gadījumos, kad vārda brīvība tiek izmantota kā aizsegs „aicinājumam uz terorismu”, tā nebauda Konvencijas 10. panta aizsardzību. Tomēr Konvencijas 17. panta piemērošana ir vērtējama kā izņēmums un piemērojama vissmagākajiem gadījumiem.⁸²

Tiesa ir vairākkārt atzinusi, ka „vārda brīvība attiecināma ne tikai uz “informāciju” vai “idejām”, kas tiek uztvertas labvēlīgi vai neitrāli, bet arī uz tām, kas apvaino, šokē vai uztrauc valsti vai kādu sabiedrības daļu.”⁸³ Tādēļ ECT ir konsekventi noraidījusi valstu mēģinājumus attiecināt Konvencijas 17. pantu uz izteikumiem, kuru ierobežošanas vienīgais pamats ir apstākļi, ka tie nav pieņemami sabiedrības vairākumam vai valsts varas institūcijām.⁸⁴

⁸¹ Harris DJ, Law of the European Convention on Human Rights, 2nd rev edn, OUP 2010., p. 649.

⁸² Kučs A., Tiesu prakse krimināllietās par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas pētījums, Rīga 2012, 17.lpp

⁸³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 5493/72 Handyside v. The United Kingdom, 07.12.1976, para.48.

⁸⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 40984/07 Fatulayev v. Azerbaijan, 22.04.2010.

Tiesas praksē ir divi galvenie kritēriji, kas ir pamatā vērtējumam, vai attiecībā uz konkrēto runu attiecināt Konvencijas 17. pantu vai Konvencijas 10. panta otrajā daļā ietverto pieeju:

- 1) izteikumu konteksts,
- 2) nodoms.

Šo abu kritēriju mijiedarbība ir pamatā runas ietekmei – tās spējai pārliecināt un vadīt mērķauditoriju, mudināt veikt vai atturēt no noteiktas darbības veikšanas.

Citi būtiski apstākļi, ko ECT ņem vērā, gan norobežojot 17. panta un 10. panta pieeju, gan vērtējot jau ierobežojuma nepieciešamību un samērīgumu 10. panta ietvaros, ir: izteikumu paudēja vai izplatītāja statuss,⁸⁵ runas forma un ietekme uz sabiedrību,⁸⁶ piemēroto sankciju samērīgums.⁸⁷ Tiesa ir piemērojusi šo pantu izteikumiem, kas acīmredzami aicina uz diskrimināciju⁸⁸ vai noliedz Holokaustu⁸⁹. Lietā, kur skatīja terorisma glorificēšanu, ECT atteicās piemērot ECK 17. pantu.

Lietā *Leroy pret Franciju*⁹⁰ valdība argumentēja, ka terorisma glorificēšana ietilpst ECK 17. panta tvērumā, tādēļ nebauda ECK 10. panta aizsardzību. Konkrētajā lietā persona tika sodīts par karikatūru, kas attēloja 2003. gada 11. septembra uzbrukumu ASV tirdzniecības centram. Karikatūra tika parakstīta ar frāzi “*Mēs visi par to sapņojām.... Hamas to paveica*”. Šī frāze ir aizgūta no populārās firmas *Sony* moto, kas skan “*Mēs visi par to sapņojām. Sony to paveica*”. ECT atzina, ka šī karikatūra nesaturēja antisemītiskus izteicienus vai islamofobas frāzes, un, lai gan nacionālās tiesas to atzina par terorisma glorificēšanu, karikatūra nebija pietiekami skaidri vērsta uz terorisma glorificēšanu, tādēļ tā baudīs ECK 10. panta aizsardzību. Attiecīgi ECK 17. pants varētu tikt piemērots tikai lietām, kur ir iekļauts acīmredzams aicinājums uz terorismu vai tā glorificēšana. Jāatzīst, ka šā panta piemērošana vārda brīvības lietās ir kritizēta par to, ka tā laupa personai iespēju uz samērīguma testu un visu lietas apstākļu izvērtējumu, kā arī, ka tas nonāk pretrunā ar ECT apgalvojumu, ka vārda brīvība bauda plašu aizsardzību.⁹¹

Tomēr vairums lietu, kur vārda brīvības robežojas ar aicinājumu uz vardarbību, tiek izskatītas atbilstoši Konvencijas 10. pantam, vērtējot vai ierobežojums ir:

1. noteikts likumā;

⁸⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26682/95 *Surek v Turkey* (No.1), 08.07.1999

⁸⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23168/94 *Karatas v Turkey*, 08.07.1999

⁸⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 40984/07 *Fatulayev v. Azerbaijan*, 22.04.2010.

⁸⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā : 2313/03 *Norwood v UK*, 16.10.2004.

⁸⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65831/01 *Geraudy v France*, 24.06.2003.

⁹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 36109/03 *Leroy v. France* 02.10.2008.

⁹¹ *Cannie H., Voorhoof D., The Abuse Clause and Freedom of Expression in the EHRC: Added Value for Democracy and Human Rights Protection?*, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, Vol. 29/1, 54–83, 2011

2. pamatots ar kādu no pantā paredzētajiem leģitīmajiem mērķiem;
3. nepieciešams un samērīgs ar izvirzītajiem leģitīmajiem mērķiem.

Ja Tiesa izlemj apstrīdētajiem izteikumiem piemērot Konvencijas 10. pantu, tās pamatuzdevums ir izvērtēt vārda brīvības ierobežojuma nepieciešamību iepretim citām Konvencijā aizsargātām vērtībām, kā, piemēram, tolerance, dažādu sabiedrības grupu mierīga līdzāspastāvēšana un cilvēku dzīvība.⁹²

2.1.ECT lietu apskats

2.1.1.Ierobežota runas ietekme

Viens no kritērijiem, ko vērtē ECT, ir runas potenciālā ietekme jeb cik lielu personu loku runa sasniedz. Turpmāk aprakstītas lietas, kur lietās tika konstatēti pārkāpumi, ņemot vērā apstākli, ka runai bijusi ierobežota ietekme.

Arslan pret Turciju⁹³

Pieteicējs tika notiesāts, pamatojoties uz to, ka viņš bija uzrakstījis un publicējis literāru darbu, kurā viņš aprakstīja Turciju kā barbarisku un norādīja, ka Kurdi Turcijā ir pakļauti nepārtrauktai apspiešanai, ja ne pat genocīdam. Rakstā tika glorificēti teroristiski dumpinieku nodarījumi dienvidaustrum Turcijā. ECT radās pārlicība, ka autora paustais nav vien neitrāls vēsturisku notikumu apraksts, bet gan viscaur grāmatai pieteicējs vēlējies kritizēt Turcijas valdības darbības valsts dienvidaustrumos un iedrošināt tā reģiona populāciju pretoties Turcijas valdības darbībām. Turklāt, ņemot vērā autora nenoliedzamo dzelīgumu savos izteikumos un stilā, pieteicēja runai bija sevišķs spēks. Tomēr, ECT nosprieda, ka pieļaujamās kritikas robežas bija plašākas, kad tiek kritizēta valdība, nekā gadījumos, kad kritika vērsta pret kādu privātpersonu vai pat politiķi, it sevišķi gadījumos, kad šāda kritika tiek pausta caur literāru darbu, nevis pausta masu medijos. Lai arī pieteicēja runa bija naidīga rakstura, tā nerasniedza aicinājumu uz vardarbību, bruņotu pretošanos vai sacelšanos. Tika secināts, ka Arslana sodīšana bijusi neproporcionāla leģitīmo mērķu sasniegšanai, tādēļ tā nav bijusi nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā. Tādējādi tika konstatēts ECK 10. panta pārkāpums.

⁹² Kučs A., Tiesu prakse krimināllietās par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas pētījums, Rīga 2012, 18. lpp.

⁹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23462/94 Arslan v. Turkey, 08.07.1999.

Baskaya un Okcuoglu pret Turciju⁹⁴

Pirmais pieteicējs tika notiesāts par grāmatas sarakstīšanu, bet otrais pieteicējs par šīs pašas grāmatas publicēšanu. Grāmata saturēja akadēmiskas esejas, kas saturēja aprakstu par Turcijas socio-ekonomisko attīstību kopš divdesmitā gadsimta sākuma un kritiku par valsts oficiālo ideoloģiju. ECT ieskatā, esejas saturēja spēcīgus apgalvojumus, kas var tikt uztverti kā atbalsts Kurdu seperātismam. Tomēr grāmatas autors pats arī atzina, ka Kurdu problemātika valstī ir visai komplikēta, kā arī ietvēra zināmu apstākļu analīzi. ECT nosprieda, ka grāmatā paustie uzskati nav tādi, kas aicinātu uz vardarbību, kā arī tie nevarētu tikt interpretāti veidā, kas aicinātu uz vardarbību. Tādēļ tiesa atzina, ka abu pieteiceju sodīšana nav attaisnojama un ir noticis ECK 10. panta pārkāpums.

EKIN Association pret Franciju⁹⁵

Šajā lietā tika skatīts grāmatas par Basku valsti aizliegums. Grāmata beidzās ar rakstu par karošanu kā miera solījumu, ko rakstījuši Basku nacionālās atbrīvošanas kustības biedri. Arī šajā lietā ECT atrada vārda brīvības pārkāpumu, jo grāmatas saturs, no sabiedrības drošības un publiskās kārtības viedokļa, neattaisnoju tik smagu ierobežojumu, ko paredzēja grāmatas pilnīgs aizliegums. ECT uzskatīja, ka aizliegums publicēt grāmatu nebija nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā un nebija proporcionāls izvirzītajiem leģitīmajiem mērķiem.

Gerger pret Turciju⁹⁶

Šajā lietā tika skatīta personas sodīšana par to, ka persona bija uzrakstījusi ziņu, kura bija jānolasa piemiņas pasākumā. ECT atzīmēja, ka šeit ir būtiski, ka ziņa bija paredzēta tikai konkrētai grupai cilvēku, kas ieradās atceres pasākumā, tādejādi ierobežojot šīs runas iespējamo ietekmi uz valsts nacionālo drošību. Turklāt, lai gan ziņa saturēja vārdus kā “cīņa”, “pretošanās” un “atbrīvošana”, tā nesaturēja aicinājumu uz vardarbību, bruņotu pretošanos vai sacelšanos. ECT skatījumā bija īpaši būtiski ņemt vērā šos faktiskos apstākļus. Attiecīgi, ECT konstatēja ECK 10. panta pārkāpumu.

⁹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23536/94; 24408/94 Baskaya and Okcuoglu v Turkey 08.07.1999.

⁹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 39288/98 EKIN Association v France 17.07.2001.

⁹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24919/94 Gerger v Turkey 08.07.1999.

Karatas pret Turciju⁹⁷

Šī lieta bija saistīta ar pieteicēju, kurš tika sodīts par poēmu publicēšanu, kur daļas no Turcijas tika aprakstītas kā Kurdistāna. Turklāt poēmās tika glorificēta nemiernieku kustību tajā reģionā, dēvējot to par Kurdu cīņu par nacionālo neatkarību.

ECT skatījumā poēmas saturēja sevišķi agresīvus izteikumus, kas vērsti pret Turcijas valsti, un, caur biežu patosu un metaforu lietošanu, aicināja uz pašupurēšanos Kurdistānas vārdā. Burtiski lasot šīs poēmas, teksts var tikt interpretāts kā aicinājums uz vardarbību un sacelšanos. ECT lemjot, vai šādas poēmas patiešām ir spējīgas izraisīt dažāda veida vardarbību, ņēma vērā būtisku apstākli – pieteicējs savu uzskatu paušanai bija izvēlējis māksliniecisku izpausmes veidu, proti, poēmu. Šādā veidā pausta ziņa var simpatizēt tikai mazākajai daļai no mērķa auditorijas.

ECT secināja, ka Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10. pants sevī iekļauj arī maksimāli izpausmi, kas izriet no tiesībām saņemt un izplatīt informāciju un idejas, kas, savukārt, ļauj personai ņemt dalību publiskā apmaiņā ar kultūras, politikas un sociālas dabas informāciju un idejām. Tie, kuri rada, izplata, vai izstāda mākslas darbus, sniedz pienesumu ideju un informācijai apmaiņai, kas ir vitāli būtiski demokrātiskā sabiedrībā. Attiecīgi valstij ir pienākums nepamatoti neierobežot šāda veida apmaiņu.

Skatoties uz uzrakstītajām poēmām kā tādām, ECT atgādināja, nepaužot atbalstu poēmu saturam pēc būtības, ka Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10. pants aizsargā nevien pašu ideju un informāciju, bet arī formu, kādā tā tiek izplatīta. Turklāt ECT secināja, ka poēmām ir arī acīmredzama politiska dimensija, kas vairo diskusiju par sabiedrībā aktuāliem jautājumiem. Poēmas, saturot spilgtus epitetus, izteica pieteicēja dziļo neapmierinātību, kas viņam un daudziem Kurdu izcelsmes iedzīvotājiem ir pret pastāvošu iekārtu Turcijā. ECT secināja, ka pieteicēja sodīšana bija neproporcionāla izvīzītajiem leģitīmajiem mērķiem un nebija nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā. Attiecīgi tika konstatēts vārda brīvības pārkāpums.

Ozturk pret Turciju⁹⁸

Pieteicējs bija publicējis grāmatu par Ibrahimu Kaypakkaya, kurš bija viens no Turku Komunistiskās partijas – Marksisti-Ļeņinisti dibinātājiem. Minētā organizācija tika uzskatīta par

⁹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23168/94 Karatas v Turkey, 08.07.1999

⁹⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 22479/93 Ozturk v Turkey, 28.09.1999

nelagālu. Attiecīgi pieteicēja publikācija tika konfiscēta un pieteicējs tika notiesāts par šīs grāmatas publicēšanu.

ECT skatījumā bija skaidri redzams, ka grāmata nedeva objektīvu skatījumu uz Ibrahima K. dzīvi, bet gan politizēja viņa dzīves notikumus. Viscaur grāmatai ir redzama kritika Turcijas varas iestādēm par radikāli kreisi noskaņotās organizācijas apspiešanu un saistīja Turcijas iestāžu darbības ar Ibrahima K. nāvi. Lai gan netieši, grāmata visai skaidri pauda atbalstu ideoloģijai, ko piekopa Ibrahims K.

ECT neguva pārliecību, ka konkrētā grāmata būtu varējusi izraisīt nekārtības Turcijā un atstāt iespaidu uz Turcijas centieniem nodrošināt kārtību valstī. Vēl jovairāk, grāmata bija publiski pieejama jau kopš 1991. gada un acīmredzami nebija palielinājusi seperātistu uzbrukumu risku, kas Turcijas valdības ieskatā pastāvēja gan pirms, gan pēc pieteicēja notiesāšanas. Līdz ar to, ECT noraidīja jebkādu sasaisti ar pieteicēja izteikumiem un terorismu Turcijā. Tiesa konstatēja, ka brīdī, kad grāmata tika publicēta, nepastāvēja nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā sodīt pieteicēju. Turklāt piemērotais sods, konkrētajos apstākļos nebija proporcionāls leģitīmajam mērķim. Tika konstatēts vārda brīvības pārkāpums.

Polat pret Turciju⁹⁹

Polata kungs tika notiesāts par grāmatas uzrakstīšanu un publicēšanu, kurā asi tika kritizētas Turcijas varas iestādes. Arī šajā lietā būtiski tika vērtēti apstākļi, ka Polata kungs savu nostāju pauda publiski, izmantojot literāru darbu, nevis ar masu mediju palīdzību. Šāds fakts ievērojami ierobežoja Polata kunga runas ietekmi uz nacionālo drošību, publisko kārtību un Turcijas teritoriālo integritāti.

ECT atzīmēja, ka, lai gan darbs satur izteikumus, kas kritizēja Turcijas varas iestādes un iedvesa naidīgu nostāju, tās nerasniedza tādu smaguma pakāpi, ka varētu secināt, ka runa aicina uz vardarbību, bruņotu sacelšanos vai pretošanos. Šādi apstākļi bija būtiski, ņemot vērā, ka lieta bija saistīta ar notikumiem, kas norisinājušies salīdzinoši sen. Attiecīgi Turcijas rīcība, sodot Polatu kungu, netika attaisnota un tika konstatēts ECK 10. panta pārkāpums.

⁹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23500/94 Polat v Turkey, 08.07.1999.

Geraudy pret Franciju¹⁰⁰

Pieteicējs bija publicējis grāmatu, kurā tas noliedz holokaustu un pauž naidīgus un rases noniecinošus izteikumus vērstus pret ebrejiem. ECT konstatēja, ka viņa paustie uzskati bija acīmredzami vērsti pret Eiropas Cilvēktiesību konvencijas vērtībām un tie satur ziņas, kas aicina uz diskrimināciju un pat vardarbību.

2.1.2. Tautas vēlēti pārstāvji

Castells pret Spāniju¹⁰¹

Castell kungs bija senators, kurš pārstāv politisko kustību, kas iestājas par Basku valsts neatkarību. Senators tika notiesāts par rakstu, kas tika publicēts iknedēļas laikrakstā un saturēja aizvainojošos izteikumus par Spāniju un tās institūcijām. Jāatzīmē, ka ECK 10. panta 2. punkts nenosaka vārda brīvības ierobežojumus politiskai runai vai jautājumiem, kas ir sabiedrības interesēs.¹⁰² ECT norādīja, ka demokrātiskā sabiedrībā ir būtiski aizstāvēt politisko debašu brīvību. Tā piešķir vislielāko nozīmi vārda brīvībai un to nevar ierobežot bez nopietniem iemesliem. Plašu ierobežojumu atļaušana atsevišķos gadījumos neapšaubāmi ietekmēs cieņu pret vārda brīvību kopumā attiecīgajā valstī.¹⁰³ Tomēr politisko diskusiju brīvība acīmredzami nav absolūta. Līgumslēdzēja valsts var tikt pakļauta zināmiem „ierobežojumiem” vai „sodiem”, bet Tiesas kompetencē ir sniegt galīgo lēmumu par to atbilstību vārda brīvībai, kā to nosaka 10. pants.

Tiesājot senatoru, viņam tika liegta iespēja pierādīt savu apgalvojumu patiesumu un to, ka viņš rīkojies labā ticībā, jo tika nolemts, ka neievērojot precizitāti nevar pierādīt patiesību. Izšķiroša nozīme ECT ieskatā bija faktam, ka Castell kungs bija politiskas partijas pārstāvis, kas bija opozīcijā un kritizēja valdību, kā arī tam, ka viņam tika liegta iespēja sevi pilnvērtīgi attaisnot nacionālajā tiesā. ECT secināja, ka ir noticis Castella kunga vārda brīvības pārkāpums. Ikvienam ir svarīgi, ka tautas ievēlētam pārstāvim ir nodrošināta vārda brīvība, jo viņš pārstāv savus vēlētājus, vērš uzmanību uz viņu raizēm, kā arī aizstāv viņu intereses.

¹⁰⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65831/01 Geraudy v France, 24.06.2003.

¹⁰¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 11798/85 Castell v Spain 23.04.1992

¹⁰² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 39394/98 Scharsach and News Verlagsgesellschaft v Austria, 13.10.2003. para. 30

¹⁰³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 29032/95 Feldek v Slovakia, 12.07.2001

Jerusalem pret Austriju¹⁰⁴

Šajā lietā pieteicēja bija Vīnes pašvaldības domes locekle. Vienā no sēdēm pieteicēja, uzstājoties kā domes locekle, teica runu, kurā tā apzīmēja divas asociācijas, kuras sadarbojās ar citu politisko partiju, kā “totalitāristu sektas”. Pēc tam Austrijas tiesa deva rīkojumu pieteicējai savus izteikumus vairs neatkārtot.

ECT vērtējot šīs lietas apstākļus, atzīmēja, ka personas, iesaistoties publiskās debatēs, pakļauj sevi kontrolei. ECT atsaucās uz iepriekš apskatīto lietu *Castell pret Spāniju*, un norādīja, ka iejaukšanās politiskās opozīcijas biedru vārda brīvībā prasa visstingrāko ECT pārbaudi. Aplūkojot konkrētos amatpersonas izteikumus, ECT secināja, ka tie apspoguļo taisnīgus sabiedrības interesējošus komentārus. Šādi izteikumi deva pienesumu sabiedrības diskusijai, pretēji tam, kā to bija norādījusi Austrijas tiesa. Attiecīgi ECT konstatēja, ka Austrijas tiesa, izdodot rīkoju par konkrētu apgalvojumu aizliegšanu, ir veikusi ECK 10. panta pārkāpumu.

2.1.3. Vārda brīvība un terorisms

Brind un citi pret Apvienoto Karalisti¹⁰⁵

Šajā lietā tika skatīta Anglijas valdības pavēle televīzijas producentam un pieciem citiem raidījumu žurnālistiem pie jebkuriem apstākļiem atturēties no tādu apgalvojumu translēšanas, kas satur atbalstu vairākām teroristu grupām.

Eiropas cilvēktiesību Komisija ņēma vērā valsts plašo rīcības brīvību un terorisma apkarošanas līdzekļu būtiskumu. Attiecīgi tika atzīts, ka iejaukšanās pieteicēju vārda brīvībā ir bijusi nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā. Pieteicēju pieteikums tika atzīts par acīmredzami nepamatotu.

Hogefeld pret Vāciju¹⁰⁶

Hogefeld kungs bija bijušais biedrs Sarkanās Armijas Frakcijā, kas ir kreiso ekstrēmistu teroristu kustība, un ir atbildīga par neskaitāmiem augsta ranga amatpersonām Vācijā kopš 20.

¹⁰⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26958/95 Jerusalem v Austria, 27.02.2001

¹⁰⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18714/91 Bind and others v UK, 09.05.1994

¹⁰⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35402/97 Hogefeld v Germany, 20.01.2000

gadsimta septiņdesmitajiem. 1993. gadā pieteicējs tika aizturēts un ieslodzīts. Tālāk, Vācijas tiesas atteica žurnālistiem interviju ar pieteicēju, jo šāda intervija būtu pretrunā ar pieteicēja ieslodzīšanas mērķi, kopš tika paredzēts, ka pieteicējs intervijā paskaidrotu un atbalstītu savu ideoloģisko nostāju par Sarkanās Armijas Frakciju, tādējādi izraisot jaunus teroraktus no teroristu puses.

ECT atzīmēja, ka, vērtējot konkrēto pieteicēja vārda brīvības ierobežojumu, pieteicēja personiskā vēsture ir jāņem vērā. Tā kā pieteicējs bija viens no galvenajiem organizācijas pārstāvjiem, kas ir uzsākusi karu pret sabiedrībā pastāvošo kārtību jau vairāk nekā divdesmit gadus, tad pieteicēja izteikumus pieteicēja atbalstītāji var uztvert kā pamudinājumu turpināt savas prettiesiskās darbības, pat ja pieteicēja izteikumi tieši neaicinātu uz vardarbību vai terorismu. ECT secināja, ka Vācija konkrētajā lietā nav pārkāpusi savus pienākumus attiecībā uz ECK 10. pantu.

Šajā lietā var vilkt paralēles ar lietu *Bamber pret Apvieno Karalisti*, kur ieslodzītā sūdzība par to, ka Anglijas cietums tam neļāva veikt telefonsarunu ar žurnālistiem, tika noraidīta, pamatojoties uz to, ka cietums nav spējīgs nedrošināt efektīvu kontroli pār šādu zvanu.¹⁰⁷

2.1.4. Raksti masu medijos, skrejlapu izplatīšana

Ceylan pret Turciju¹⁰⁸

Ceylan kungs tika notiesāts par asi kritiska raksta par Turcijas valdību publicēšanu iknedēļas avīzē. Rakstā Turku militārās operācijas bija raksturotas kā “valsts terorisms”, “genocīds” un “asiņais slaktiņš”. ECT ņēma vērā, ka Ceylan izteikumi bija daļa no politiskas runas, kas ir sevišķi aizsargājama, tādēļ, lai gan izteikumi bija sevišķi asi, tie tomēr neaicināja uz vardarbību vai bruņotu sacelšanos.¹⁰⁹

Erdogdu pret Turciju¹¹⁰

Erdogdu kungs bija žurnālists un rakstnieks, kā arī žurnāla “Strādnieka Bals” (autora tulkojums) redaktors. Žurnāls npublicēja rakstu ar nosaukumu “Kurt Sorunu Turk Sorunudur”

¹⁰⁷ Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums lietā: 33742/96 Bamber v UK, 11.09.1997.

¹⁰⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23556/94; Ceylan v. Turkey 08.07.1999.

¹⁰⁹ Idem, paras. 33-36.

¹¹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25723/94; 15/06/2000

(tulkojumā – Kurdu problēma ir Turku problēma). Erdoganu tika sodīts par šī raksta publicēšanu, taču ECT ieskatā raksts saturēja politisku runu, gan ņemot vērā tā saturu, gan lietotos terminus. Netika saskatīti nekādi aicinājuma uz vardarbību aspekti un attiecīgi ECT nosprieda, ka ir pieļauts vārda brīvības pārkāpums.

Erdogdu un Ince pret Turciju¹¹¹

Pirmais pieteicējs Erdoganu kungs bija galvenais redaktors ikmēneša laikrakstam “*Demokrat Muhalefet*” (Tulkojumā – Demokrātiskā Opozīcija). 1992. gada janvāra izdevumā tika publicēta intervija ar otro pieteicēju Selami Ince. Abi pieteicēji tika sodīti atbilstoši Terorisma Novēršanas Likumam par prgopogandas sludināšanu un izplatīšanu, kas vērsta pret valsts teritoriālo integritāti. ECT intervijas saturā nesaskatīja neko tādu, kas aicinātu uz vardarbību vai varētu tā tikt interpretēts.

ECT norādīja, ka pienākumi un atbildība, ko uzliek vārda brīvības tiesiska izmantošana, ir sevišķi būtiska konflikta un spriedzes situācijās. Īpaša uzmanība jāvelta publiskojot uzskatus, ko pārstāv organizācijas, kuras pielieto vardarbību. Medijs nedrīkst tikt lietots kā līdzeklis naida runas vai vardarbības atbalstīšanai. Tomēr jāvērtē izteikumu bīstamības pakāpe. Valsts nedrīkst ierobežot vārda brīvību, atsaucoties uz valsts drošības un teritoriālās vienotības interesēm, nesniedzot izsmeļošu pamatojumu. Attiecīgi ECT konstatēja ECK 10. panta pārkāpumu. Tāda pat argumentācija redzama pēc apstākļiem līdzīgās lietās kā Okcuoglu pret Turciju¹¹², kur lai gan personas izteikumi laikrakstā bija vērtējami kā asi kritiski un naidīgā tonī, nesasniedzot aicinājumu uz vardarbību vai bruņotu pretošanos, līdz ar to personas vārda brīvība nebija ierobežojama.

Incal pret Turciju¹¹³

Incal kungs Turcijā tika sodīts par tādu skrejlapīņu izplatīšanu, kas saturēja asu kritiku par valdības politiku. Taču arī šoreiz ECT nesaskatīja, ka skrejlapīņu saturs aicinātu uz vardarbību vai naidu tādēļ nevarētu būt tā, interpretēts. Attiecīgi ECT atzina, ka ir pieļauts vārda brīvības pārkāpums.

¹¹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25067/94 25068/94 Erdoganu un Ince v Turkey 08.07.1999

¹¹² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24246/94; Okcuoglu pret Turciju 08.07.1999.

¹¹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 22678/93; Incal v Turkey 09.06.1998.

Mehdi Zana pret Turciju(Nr.2)¹¹⁴

Pieteicējs bija Turcijas pilsonis, kurš dzīvoja Francijā. Mehdi Zana tika sodīts par propagandas izplatīšanu, kas vērsta pret Turcijas vienotību un teritoriālo integritāti. Izteikumi, par kuriem pastāvēja strīds, tika sniegti preses konferencē Eiropas Parlamentā un Eiropas Parlamenta Cilvēktiesību apakškomisijā.

ECT nosprieda, ka apgalvojumi bijuši politiskas runas sastāvdaļa un norādīja, ka demokrātiskas valsts iestādēm jāspēj paciest kritiku, pat ja tā pausta provokatīvā veidā. Turklāt tika ņemts vērā salīdzinoši bargais sods, kas tika piespriests par šiem izteikumiem – divu gadus cietumsods. Šāds sods bija acīmredzami neproporcionāls. ECT konstatēja, ka ir noticis vārda brīvības pārkāpums.

Muslum Gunduz pret Turciju (Nr.1)¹¹⁵

Pieteicējs bija Islāma sektas līderis, atbilstoši viņa paša sniegtajai definīcijai. Pieteicējs piedalījās televīzijas diskusijā, kurā viņš apsūdzēja Turcijas politisko sistēma Islāma reliģijas Iznīcināšanā, kā arī norādīja, ka Islāms un demokrātija ir nesavienojami pretēji jēdzieni. Par šiem izteikumiem pieteicējs tika sodīts.

Šī lieta bija interesanta ar to, ka šeit būtisku lomu spēlēja konteksts, kurā izteikumi tika veikti. Diskusija, kurā pieteicējs piedalījās bija plurālistiska debāte, kur pieteicēja izteikumi tika sabalansēti ar citu dalībnieku viedokļiem. Turklāt tā iemesla dēļ, ka pieteicējs aizsargāja Šariāta likumus, nevar pieņemt, ka viņš aicināja uz vardarbību vai kurināja naidu. Šo iemeslu dēļ, ECT neuzskatīja, ka pieteicēja sodīšana bija patiesi nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā.

Ozgur Gundem pret Turciju¹¹⁶

Pieteicējs tika sodīts par rakstu publicēšanu, kas satur Kurdu Strādnieku Partijas (Turcijā atzīta teroristu organizācija) izteikumus. Raksts tika izplatīts ap 45000 eksemplāros. Trīs no rakstiem mudināja pastiprināt bruņoto cīņu, glorificēja karu un uzsvēra nodomu cīnīties līdz

¹¹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26982/95 Mehdi Zana v Turkey (2) 06.04.2004.

¹¹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35071/97 Gunduz v. Turkey, 04.12.2003.

¹¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23144/93 Ozgur Gundem v Turkey, 16.03.2000.

pēdējai asins lāsei. ECT piekrita Turcijas valdības apgalvojumam, ka ņemot vērā konfliktsituāciju dienvidaustrumTurcijā, pieteicēja apgalvojumi varētu tikt uztverti kā pamudinājums vardarbībai. Arī salīdzinoši vieglais sods, kas tika piemērots pieteicējam, tika atzīts par samērīgu. Taču, skatot lietu kopsakarā, ne tikai konkrētos trīs rakstus, ECT nosprieda, ka Turcijas veiktās darbības veidoja ECK 10. panta pārkāpumu.

Gunduz pret Turciju (Nr.2)¹¹⁷

Šī ir viena no acīmredzamākajām aicinājuma lietām. Pieteicējs bija islāma sektas līderis. Iknedēļas izdevumā tika publicēti pieteicēja izteikumi, kuros viņš aicināja musulmaņus uz vardarbību. Pieteicējas aicināja lietot nažus vai durkļus, lai atbrīvotos no politiskajiem pretiniekiem. Par šiem izteikumiem pieteicējs arī tika sodīts ar cietumsodu - par aicinājumu uz terorismu uz četriem gadiem, un par naidu runu uz diviem gadiem.

Lai gan ECT atzina piespriedē soda smagumu, tika nospreist, ka pieteicēja izteikumi patiesi var tikt uzskatīti par naida runu un aicinājumu uz vardarbību, kas nekādā ziņā nav savienojams ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas vērtībām. Šāds sods var būt nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā pie šādiem apstākļiem.

Surek pret Turciju (Nr. 1)¹¹⁸

Pieteicējs tika sodīts par propagandas izplatīšanu, kas vērsta pret valsts nedalāmību. Publicētās vēstules saturēja vārdus, kas bija vērsti pret Turcijas teritoriālo nedalāmību, piemēram, dienvidaustrumu Turcija tika apzīmēta kā neatkarīga valsts "Kurdistāna" un Turcijā atzītais teroristu grupējums "Kurdu Strādnieku Partija" tika dēvēta par atbrīvošanas kustību. ECT skatījumā konkrētās vēstules sasniedza aicinājumu uz asiņainu izrēķināšanos un veicināja jau tā pastāvošos aizspriedumus, kas iepriekš bija noveduši pie vardarbības. Tiesa nosprieda, ka piemērotais naudas sods pieteicējam bija atbilde uz spēcīgu nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā un līdzekļi mērķa sasniegšanai bija piemēroti un pietiekami. Attiecīgi ECT pārkāpumu nekonstatēja.

¹¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā : 59745/00 Gunduz v Turkey (No.2) 13.11.2003.

¹¹⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26682/95 Surek v Turkey (No.1), 08.07.1999.

Līdzīgi ECT nekonstatēja pārkāpumu lietā Surek pret Turciju (Nr.3)¹¹⁹, kur pieteicējs tika sodīts par rakstu, kurā tika pasludināts karš pret Turcijas spēkiem un uzsvērts, ka nepieciešama pilnīga atbrīvošanas cīņa. Arī šīs ziņas saturēja skaidru norādi uz bruņotu vēršanos pret Turcijas valsti, tādēļ ECT uzskatīja, ka piemērotais sods pieteicējam bija nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā.

Zana pret Turciju¹²⁰

Pieteicējs bija Diyarbakir pilsētas mērs dienvidaustrum Turcijā un tika sodīts par saviem izteikumiem intervijā, kas tika publicēta ievērojamā laikrakstā. Pieteicējs atsaucās uz “Kurdu Strādnieku Partiju” kā nacionālos atbrīvošanas kustību. “Es atbalstu Kurdu Strādnieku Partijas nacionālo atbrīvošanas kustību; no otras puses es neesmu par slaktiņiem. Ikviens var kļūdīties, un Kurdu Strādnieku Partija nogalina sievietes un bērnus kļūdas pēc.”¹²¹

ECT ņēma vērā paustās ziņas neskaidrību un tās bīstamību konkrētajā kontekstā, kad pastāvēja galēja spriedze dienvidaustrum Turcijā. Tiesa norādīja, ka “šajos apstākļos atbalsta sniegšana Kurdu Strādnieku Partijai – raksturotai kā “nacionālā atbrīvošanas kustība” – ko veicis bijušais Diyarbakir pilsētas mērs, kas ir nozīmīgākā pilsēta dienvidaustrum Turcijā, intervijā, kas publicētā nozīmīgā ikdienas laikrakstā, ir jāuztver kā tādi, kas var saasināt jau viegli aizliesmojošo situāciju reģionā”.¹²² Attiecīgi ECT atzina, ka pieteicēja sodīšana konkrētajos apstākļos bijusi attaisnojama. Līdzīgi runas paudēja personība tika ņemta vērā lietā Halis Dogan pret Turciju¹²³, kur apstākļi, ka runas paudējs bija Kurdu Strādnieku Partijas līderis¹²⁴, padarīja terorisma draudus reālus, tādejādi attaisnojot Turcijas rīcību, sodot pieteicēju. Tajā pašā laikā, arī ir situācijas, kur tikai pašas runas saturs vien var būt pietiekami bīstams, lai radītu terorisma draudus.¹²⁵ Turklāt ņemot vērā kontekstu, arī situācijas, kur persona tieši neaicina uz vardarbību, bet persona sevi arī nedistancē no vardarbības, var būt par pamatu ierobežojumam.¹²⁶

¹¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24735/94 Surek v Turkey (No.3) 08.07.1999

¹²⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18954/91 Zana v Turkey, 25.11.1997.

¹²¹ Idem, para. 12.

¹²² Idem., para. 60.

¹²³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 71984/01 Halis Doğan v. Turkey, 07.02.2006.

¹²⁴ Idem, para. 38.

¹²⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 77109/01 Hocaogullari pret Turciju, 07.03.2006.

¹²⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā : 64116/00 Yalciner pret Turciju , 21.02.2008 par.46.

2.2.Secinājumi par ECT praksi

ECT vienmēr bāzē savus spriedumus uz fundamentālu atziņu, ka vārda brīvība ir viens no demokrātiskas sabiedrības būtiskiem pamatiem un pamatnosacījumiem ikvienas personas attīstībai un izaugsmei. 10. panta 2. punkta izpratnē šī brīvība ir attiecināma ne tikai uz „informāciju” vai „idejām”, kas tiek uztvertas labvēlīgi vai neitrāli, bet arī uz tām, kas apvairo, šokē vai uztrauc. Taču vērtējot vai konkrētā runa aicina uz vardarbību, pamudina, attaisno vai atbalsta terorismu, ECT ņem vērā vairākus faktorus.

Pirmkārt, tiek vērtēta izteikumu iespējamā ietekme. Tā, piemēram, izteikumi piemiņas pasākumā¹²⁷, literāra rakstura darbi¹²⁸, dzejoļi un akadēmiska rakstura esejas sasniedz mazāku ietekmi, nekā runa, kas pausta masu medijos. Attiecīgi pieļaujamās vārda brīvības robežās šajos forumos ir plašākas, nekā masu medijos.

Ne vien iespējamā runas ietekme auditorijas ziņā tiek ņemt vērā, bet arī runas forma. Piemēram, mākslinieciska izpausme pieļauj izteikumus, kas citādi varētu tikt uztverti kā aicinājums uz vardarbību, ja tiktu burtiski lasīti.¹²⁹ Taču tādi pat izteikumi, kas nav mākslinieciski, bet veikti žurnālistiskām vai zinātniskām vajadzībām, var nebaudīt tik plašu aizsardzību. Neskatoties uz to, ECT ir uzsvērusi, ka pat neņemot vērā runas formu, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10. panta 2. paragrāfs pieļauj visai limitētu iejaukšanos politiskā runā¹³⁰, izņemot, ja tā aicina uz vardarbību.

ECT raugās, kas ir tā persona kas pauž kritiku un pret ko šī kritika ir vērsta. Piemēram, elektorāta pārstāvju runa ir sevišķi aizsargājama¹³¹, it sevišķi gadījumos, kad persona pārstāv opozīciju.¹³² Pamatojums slēpjas argumentā, ka šādas personas pārstāv savu vēlētāju intereses. Pieļaujamās kritikas robežas ir plašākas jautājumos, kas skar valsts varu, salīdzinot ar privātpersonu. Neskatoties uz to, personas, kas iesaistās publiskā debatē, vienlaikus pakļauj sevi kontrolei.¹³³

Tā arī ir jāvērtē personas darbību vēsture, lai noteiktu vai personas runa var izraisīt vardarbību. Attiecīgi ir pieļaujams ierobežot vārda brīvību personām, kas ir ieslodzītas par

¹²⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24919/94 Gerger v Turkey 08.07.1999.

¹²⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24246/94; Okcuoglu pret Turciju 08.07.1999

¹²⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23168/94 Karatas v Turkey, 08.07.1999

¹³⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23556/94; Ceylan v. Turkey 08.07.1999.

¹³¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26958/95 Jeruaslem v Austria, 27.02.2001

¹³² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 11798/85 Castell v Spain 23.04.1992

¹³³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26958/95 Jeruaslem v Austria, 27.02.2001.

terroristiskiem nodarījumiem vai ir teroristu grupējumu locekļi.¹³⁴ Tā arī, atsevišķos gadījumos ir pieļaujams pavēlēt masu medijam atturēties no tādas runas publicēšanas vai translēšanas, ko veikuši teroristi vai teroristu grupu atbalstītāji.¹³⁵

Būtiski ir novērtēt kontekstu, kāda vārda brīvības izpausme tiek veikta. ECT speciāli atzīmē problēmas, kas saistītas ar terorisma apkarošanu.¹³⁶ Ja izteikumi sakrīt ar uzbrukumiem vai vardarbības izpausmi, ir lielāka iespējamība, ka tie tiks uzskatīti kā tiešs aicinājums vai vardarbības attaisnošana.¹³⁷ Tā arī, ne vien privātpersonai ir jāievēro zināms piesardzības mērs, bet arī medijiem. Pienākumi un atbildība, ko uzliek vārda brīvība ir sevišķi būtiska brīžos, kad valstī pastāv konfliktsituācija. Medijs nedrīkst kļūt par līdzekli vardarbības aicinājumu izplatīšanai.¹³⁸ Taču, ja ECT negūst pārliecību, ka personas izteikumi, lai gan sniedz morālu atbalstu teroristiem, varētu atstāt negatīvas sekas uz noziegumu un nekārtību novēršanu¹³⁹, tad šie izteikumi baudīs ECK 10. panta aizsardzību.

Noteicošai kritērijs ECT vērtējumā ir, vai personas izteikumi aicina uz vardarbību, vai sludina, ka vardarbība ir nepieciešama un ir attaisnojams līdzeklis mērķu sasniegšanai.¹⁴⁰ Tādos gadījumos, sods tiek atzīts par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā un attaisnojams atbilstoši 10. panta otrajam paragrāfam. Piemēram, izteikumi, kas aicina pastiprināt bruņoto cīņu, glorificē karu un aicina cīnīties līdz pēdējais asins lāsei¹⁴¹, vai aicina lietot nažus un durkļus, lai atbrīvotos no politiskajiem pretiniekiem¹⁴², pieļaus soda noteikšanu personai.

Turpretim apgalvojumi, kas ir tikai naidīgi pēc izpausmes, satur separātistu propagandu¹⁴³, asu kritiku valdības darbībām vai neatzīst demokrātiju, slavējot islāma šariāta likumus¹⁴⁴, bet neaicina uz vardarbību¹⁴⁵, ir pieļaujami.

Visbeidzot ECT skatās piemērotā ierobežojama smagumu, lai noteiktu vai tas ir proporcionāls legītimajam mērķim un var tik atzīts par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā.¹⁴⁶

¹³⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35402/97 Hogefeld v Germany, 20.01.2000.

¹³⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18714/91 Bind and others v UK, 09.05.1994

¹³⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 71984/01 Halis Doğan v. Turkey, 07.02.2006.

¹³⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18954/91 Zana v Turkey, 25.11.1997.

¹³⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25067/94 25068/94 Erdogdu un Ince v Turkey 08.07.1999

¹³⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 22479/93 Ozturk v Turkey, 28.09.1999

¹⁴⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26682/95 Surek v Turkey (No.1), 08.07.1999

¹⁴¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23144/93 Ozgur Gundem v Turkey, 16.03.2000.

¹⁴² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā : 59745/00 Gunduz v Turkey (2) 13.11.2003.

¹⁴³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 39288/98 EKIN Association v France 17.07.2001.

¹⁴⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35071/97 Gunduz v. Turkey, 04.12.2003.

¹⁴⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 22678/93; Incal v Turkey 09.06.1998

¹⁴⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26982/95 Mehdi Zana v Turkey (2) 06.04.2004.

3.AICINĀJUMS UZ TERORISMU ASV AUGSTĀKĀS TIESAS PRAKSĒ

Pirmā Labojuma tiesiskās evolūcijas pirmsākumi meklējami Pirmā Pasaules kara laikā, kad tika skatītas lietas par vārda brīvību globāla konflikta laikā. Tika vērtēti gadījumi, kur personas tika sodītas par aicinājumu pretoties karadienestam. Tolaik valdīja pārliecība, ka karš ir neizbēgams un iesaukšana armijā ir nepieciešams un taisnīgs veids kā izveidot armiju.¹⁴⁷ Ņemot vērā šos apstākļus un notikumu kontekstu, tika pieņemts, ka noteiktos gadījumos valsts var ierobežot vārda brīvību,¹⁴⁸ jo saprātīga Pirmā Labojuma interpretācija ietver arī runas radīto draudu izvērtējumu.¹⁴⁹ Tomēr valsts nevar ierobežot runu tikai tādēļ, ka sabiedrība to uzskatu par nevēlamu vai aizskarošu.¹⁵⁰

Pirmās trīs lietas, kurās tika analizēts aicinājums uz prettiesisku rīcību, tika izskatītas tikai ar nedēļas starpību vienu no otras, atzīstot sodu par atsevišķu *Espionage Act 1917*¹⁵¹ (*Spiegošanas likums*) pantu pārkāpšanu par atbilstošu ASV Konstitūcijai. Visus spriedumus rakstīja tiesnesis Holms (Holmes), kurš arī nostiprināja tā laika vārda brīvības izpratni. Tālāk tiks šīs lietas aplūkotas - *Schenck v United States*¹⁵², *Frohwerk v United States*¹⁵³ un *Debs v United States*¹⁵⁴.

Schenck v United States

Šī bija pirmā lieta, kurā tika nostiprināts tā saucamais “skaidru un pastāvošu briesmu” (*clear and present danger*) tests. Šis tests turpmāk tika lietots, lai izvērtētu vai runa, kas atbalsta prettiesisku rīcību bauda Konstitūcijas aizsardzību. Šenks (Schenck) bija Sociālistu Partijas ģenerālsekretārs, kurš bija sagatavojis skrejlapīņas, kuras aicināja pretoties iesaukšanai armijā. Par šādu rīcību Šenks tika notiesāts, pamatojoties uz *Espionage Act* normām par konspirāciju. Šenks apgalvoja, ka Konstitūcijas Pirmais Labojums pasargāja viņa veidotās skrejlapīņas, un uz šī argumenta pamata lieta nonāca līdz ASV Augstākajai Tiesai.

¹⁴⁷ Chafee Zechariah JR., *Free Speech in the United States*, p.36, 1954

¹⁴⁸ ASV Ņujorkas apgabala tiesas spriedums lietā: *Masses Pub. Co. v. Patten*, 244 F. 535 (1917).

¹⁴⁹ Greenwalt K., *Speech, Crime, and the Uses of Language*, New York and Oxford: Oxford University Press, 1989., p.339

¹⁵⁰ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Texas v Johnson* 491 US 397, 414 (1989).

¹⁵¹ *Espionage Act of 1917*, 40 Stat. at 219.

¹⁵² ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Schenck v Unites States*, 249 U.S. 47,52(1919)

¹⁵³ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Frohwerk v. United States*, 249 U.S. 204, 205 (1919)

¹⁵⁴ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Debs v. United States*, 249 U.S. 211,212 (1919)

Tiesnesis Holms norādīja, ka skrejlapīņas nebūtu sūtītas, ja nebūtu bijis iecerēts ar tām traucēt personu iesaukšanu armijā. Tomēr, pat ja šis pieņēmums ir patiess, šādu skrejlapīņu izdošana būtu konstitucionāli aizsargāta daudzās vietās parastos apstākļos. Tādējādi Holms parāda, ka pirmais solis, lai noteiktu, vai runa bauda Konstitūcijas aizsardzību, ir izvērtēt konkrētās lietas apstākļus un kontekstu.

Holmsa visvairāk citētais piemērs ir analogģija starp vīru, kas pārpildītā teātrī kliez, ka ir izcēlies ugunsgrēks un izraisa paniku. Šādos apstākļos runa nebaudītu Konstitūcijas Pirmā Labojuma aizsardzību. Tāda pat izpausme tukšā teātrī vai gadījumā, kad uguns patiesi bija novērojama, būtu konstitucionāli pasargāta. Attiecīgi runas aizsardzība būs atkarīga no konkrētajiem faktiskajiem apstākļiem, ne tik daudz no tās satura.

Holms piedāvāja piemērot konkrētu testu, kas ļautu izvērtēt, vai runa bauda Konstitūcijas aizsardzību. Ja runa tiek veikta tādos apstākļos, ka tā rada “skaidras un pastāvošas briesmas”, ka var tik veikts būtisks ļaunums, kuru Kongresam ir tiesības novērst. Skaidri tika norādīts, ka runa, kas ir vērsta pret valsts kara politiku, kara laikā baudīs mazu aizsardzību, bet runa miera laikā, nevarēs tikt ierobežota atbilstoši ASV Konstitūcijai.

Tiesnesis Holms atzina vārda brīvības robežas gadījumos, kas pat nerasniedzot iecerēto efektu, satur nepieciešamo nodomu un tendenci nākotnē izraisīt pretlikumības. Tādējādi, lai noteiktu vai aicinājums uz prettiesisku darbību būs ierobežojams, ir jānoskaidro vai konkrētais aicinājums ir veikts tādos apstākļos, kas rada “skaidras un pastāvošas” briesmas, ka varētu iestāties būtiskas negatīvas sekas. Kā viens no iespējamajiem apstākļiem, lai sašaurinātu vārda brīvības ietvaru, ir situācija, kad valsts atrodas kara situācijā.

Frohwerk v United States

Šī lieta tika izskatīta vienu nedēļu vēlāk pēc tam, kad ASV Augstākā tiesa bija izskatījusi lietu *Schenck v United States*. Tiesa vērtēja Jakoba Frohverka (*Jacob Frohwerk*) pieteikumu, kurā tika norādīts, ka J. Frohverks, līdzīgi kā Šenks, ticis notiesāts par Espionage Act normu pārkāpumu. Frohverks bija sarakstījis un publicējis vairākus rakstus, kas kritizēja ASV iesaisti karā un valsts iesaukšanas politiku. Iesaukšana armijā tika dēvēta par lielāku ļaunumu, nekā pretošanās tam. ASV Augstākā Tiesa vienbalsīgi nolēma, ka Frohverka sodīšana ir saderīga ar Konstitūciju, kā arī atsaucās uz iepriekš skatīto lietu *Schenck v United States*. Lai gan pretējs lietas iznākums bija maz gaidāms, šī lieta satur ievērojamu norādi no Tiesneša Holmsa puses.

Tiesnesis Holms precizēja, ka pie noteiktiem apstākļiem arī kara laikā valsts kritizēšana varētu būt pieļaujama. Tas tiesību zinātnieku vidū izraisīja nelielu neizpratni, jo *Schenck v United States* lika domāt, ka valsts kara stāvoklis noteikti ir apstākļi, kad varētu novilkt robežu starp pieļaujamu un nepieļaujamu vārda brīvības izpausmi. Neskatoties uz to, pēc abu lietu analīzes ir skaidrs, ka lietas apstākļiem un kontekstam, kurā vārda brīvība tiek lietota, ir izšķiroša nozīme ierobežojuma konstitucionalitātes pārbaudē.

Debs v United States

Šī lieta tika izskatīta tajā pašā dienā, kad lieta *Frohverk v United States*. Likumsakarīgi, arī šajā lietā ASV Augstākā Tiesas vienbalsīgi atzina Debsa (Debs) kunga apsūdzību *Espionage Act* normu pārkāpšanā par atbilstošu ASV Konstitūcijai.

Debsa kungs bija Sociālistu partijas līderis, kurš vairākkārt startējis prezidenta vēlēšanās no Sociālistu partijas saraksta. Šī lieta ir nošķirama no iepriekš skatītajām lietām ar to, ka šeit parādās sevišķais personas statuss. Debsa kungs savā runā Ohaijo štata Kantonā slavēja sociālismu un karu raksturoja kā “kapitālisma augstāko lāstu”. Runa saturēja asus apvainojumus valdībai par to, ka tā piespiež strādājošos cilvēkus nāvei par kariem, ko tā pati aizsākusi. Runa tika sniegta sociālisma atbalstītājiem un nebija tieši vērsta pret karavīriem vai personām, kuras tiek iesauktas armijā, kā arī runa nesaturēja aicinājumu pretoties iesaukšanai. Šie apstākļi ļauj nošķirt Debsa runu no Šenka un Frohverka kunga runas.

Tiesas sēdes laikā Debsa kungs atzina savu riebumu pret karu un savu pretošanos tam. Viens no pamatargumentiem, ko ASV Augstākā Tiesa izvirzīja, lai attaisnotu Debsa kunga apsūdzību, bija paša Debsa kunga izteikumi attiecībā uz sociālistu aktīvistu Rozu Pastori Stouksu (*Rose Pastor Stokes*), kura iepriekš jau tika notiesāta par šāda nozieguma izdarīšanu. Debsa kungs norādīja, ja reiz šī sieviete ir vainīga, tad noteikti arī viņš ir vainīgs, jo viņa bija pastrādājusi tādu pašu noziegumu.

Nemot vērā, ka Debsa kungs bija aktīvs politiķis, kurš četras reizes kandidējis prezidentu vēlēšanās, kā arī faktu, ka viņš tika notiesāts par ko tādu, ko mūsdienās uzskatītu par aizsargājamu politisku runu, piespriests desmit gadu cietumsods šķiet klaji nesamērīgs, it sevišķi, ja to skata kopsakarā ar “skaidru un pastāvošu briesmu” testu. Taču atskatoties uz apstākļiem - tas bija kara laiks, komunisms kā pārvaldes forma strauji guva panākumus, imigrantu pieplūdums, starp kuriem bija vērojami radikāli noskaņoti grupējumi un ASV

ievainojamība, cenšoties nostiprināt savu lomu kā vadošajam spēkam pasaulē – pieļauj iespēju, ka tajos apstākļus tiesnešu skatījumā patiesi pastāvēja varbūtība reālam ASV apdraudējumam. Attiecīgi valsts centieni sevi pasargāt, pat spītējot riskam ierobežot indivīdu pamattiesības, varētu šķist diskutējami. Tomēr jānorāda, ka nav saskatāma konsekvence tiesneša Holmsa centieniem paplašināt vārda brīvības aizsardzību no vienas puses, un valdības ierobežojumu attaisnošanā, no otras puses.

3.1. Secinājumi par kara laikā izspriestajām lietām

Aplūkojot visas trīs kara laikā izspriestās lietas, jāsecina, ka ASV Augstākā Tiesa par konstitucionāliem atzina tiesību normas, kas aizliedzas noteikta veida izpausmi, skatot to kopsakarā ar situācijas apstākļiem. Vārda brīvības aizsardzības robežas tieši ietekmēja apstākļi un konteksts. Tādējādi runas paudēji netika sodīti par savu runu izraisītajām sekām, bet gan būtībā par runu, kas tajā laikā bija ārkārtīgi nepopulāra.

Tiesneša Holmsa ieviestais “skaidru un pastāvošu” briesmu tests tika uztverts kā vārda brīvībai labvēlīgs juridisks līdzeklis, taču tik izmantots, lai apietu vārda brīvības aizsardzību runai, kas citos apstākļos, piemēram, miera laikā, būtu konstitucionāli pieļaujama runa. Tā laika spriedumi atspoguļo tajā brīdī valdošo valsts nostāju, un tiesu lietas bija vairāk politiska rakstura, ne tik daudz juridisks izvērtējums pēc būtības, pretēji tiem ideāliem, kas pastāvēja, kad valsts tika dibināta.

Kopumā secināms, ka ģeopolitiskas situācijas ietekmē, vārda brīvība var nebaudīt Konstitūcijas aizsardzību, ja apdraudētā interese ir tik spēcīga, ka prevalē pār iespējamu pamattiesību pārkāpšanu. Tomēr situācijas maiņa vērojama jau nākamajā lietā, kas skatīja krievu ebreja apsūdzību atbilstoši *Espionage Act 1917 – Abrams v United States*¹⁵⁵.

Abrams v United States

Abrams bija vāji organizētas krievu ebreju bandas līderis, kurš iestājās pret ASV vērsanos pret Krieviju laikā, kad noritēja karš pret Vāciju. Ņujorkas nama pagrabā Abrams izgatavoja lērumu skrejlapīņu gan angļu, gan ebreju valodā, apvainojot ASV divkosībā un norādot, ka

¹⁵⁵ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Abrams v. United States*, 250 U.S. 616 (1919).

patiesais ASV mērķis vēršoties pret Krieviju ir apvienot spēkus ar Vāciju, lai pakļautu Krievijas strādnieku tautu. Abrams un viņa banda šīs skrejlapīņas izplatīja, izmetot tās no ceturtā stāva loga, kas vēlreiz norāda un šīs bandas vājo organizētības pakāpi. Neskatoties uz to, Abrams tika sodīts atbilstoši *Espionage Act* normām.

Kad šī lieta nonāca līdz ASV Augstākajai Tiesai, bija pagājuši astoņi mēneši kopš *Debs v United States* lietas izskatīšanas. Attiecīgi varētu domāt, ka tiesnesis Holms pievienos arī šo lietu jau iepriekš apskatīto kara laika lietu sērijai. Tomēr šoreiz spriedumu rakstīja tiesnesis Klarks (Clarke), bet tiesnesis Holms lietai pievienoja lietai savas atsevišķās domas, neskatoties uz to, ka arī šajā lietā tika piemērots tiesneša Holmsa iepriekš iedibinātais “skaidru un pastāvošu briesmu” tests.

Tiesnesis Holms savās atsevišķajās domās novirzījās no sākotnējās pieejas, kas valdīja lietā *Schenk v United States*, norādot, ka pirms runa var tikt ierobežota, tai ir jāsaturs risks par tūlītējām briesmām. Šai norādei ir būtiska loma vārda brīvības aizstāvjiem, jo tas nozīmē, ka runa, kas tikai mudina uz prettiesisku rīcību, taču nesatur tiešu cēloņsakarību tūlītējām briesmām vai tūlītēji iecerētām briesmām, baudīs Konstitūcijas aizsardzību. Tādējādi Holmsa iedibinātais “skaidru un pastāvošu briesmu” tests tiek padarīts atbilstošāks tā gramatiskajai jēgai, jo tiek prasīta runas saikne ar tūlītējām briesmām.

Viscaur savam viedoklim tiesnesis Holms cenšas samērot konfliktu starp valsts tiesībām ierobežot nevēlamu runu un brīvo ideju tirgus ideālu, kurā nevēlama runa tiek apkarota ar runu, nevis apsūdzību. Tomēr pat pašā idejā, kas uzstāj uz to, ka patiesība spēs izkonkurēt nepatiesus un nevēlamus viedokļus, tiek ietverta doma par dialogu, viedokļu apmaiņu, diskusiju. Bez šīs iespējas ideju apspriest, brīvā ideju tirgus koncepts ir bezjēdzīgs. Tādēļ Holms šajā lietā aicina paplašināt aizsargātās runas tvērumu, taču nepamet savu iepriekšējo uzstādījumu, ka tieši lietas apstākļi noteiks runas aizsardzības apmēru. Šāda Holmsa pieeja ir saderīga ar viņa iepriekš paustajām atziņām lietās par apsūdzībām atbilstoši *Espionage Act 1917*.

3.2. Tiesu prakse pēc Pirmā pasaules kara

Gitlow v New York¹⁵⁶

Bendžamins Gitlovs (Benjamin Gitlow) tika notiesāts par “Kreisā Spārna Manifesta” (“Left Wing Manifesto”) publicēšanu un izplatīšanu, kurā tika iekļauts aicinājums novērsties no

¹⁵⁶ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Gitlow v. New York*, 268 U.S. 652 (1925)

sociālisma ieviešanas demokrātiskā procesā un ķerties pie militāras revolūcijas. Lietā tika skatītas tiesību normas, kas aizliedza mudinājumu vardarbīgā veidā gāzt valdību. Šajā lietā tiesa atzina valsts paš aizsargāšanos par prioritāru pret vārda brīvību. Gadījumos, kad runa mudina uz vardarbīgu valsts iekārtas gāšanu, tad tā vairs nebauda vārda brīvībai paredzēto aizsardzību. Šajā lietā centrālais jautājums bija, vai valsts var aizliegt runu, pamatojoties tikai uz tās saturu. Lai gan tiesneša Holmsa atsevišķās domas no Abrama lietas tika vērtētas, tiesa nosprieda, ka valsts tiesības uz paš aizstāvēšanos pieļauj jau iepriekš noteikt kāda tipa runa var tikt aizliegta. Attiecīgi šajā lietā tiesa nepiemēroja “skaidru un pastāvošu briesmu” testu, un apsūdzība tika attaisnota, pamatojoties uz likumdevēja tiesībām uz paš aizstāvēšanos. Tādējādi no šīs lietas izriet secinājums, ka arī miera laikā runa, kas aicinās uz valdības gāšanu nebaudīs Konstitūcijas aizsardzību.

Tiesnesis Holms atkal iebilda šim tiesas lēmumam, norādot, ka tieši “skaidru un pastāvošu briesmu” tests, kā tas tika izskaidrots viņa atsevišķajās domās lietā pret Abramam, būtu jāpiemēro. Holms uzskatīja, ka līdzīgi kā iepriekš būtu jāvērtē lietas apstākļi, nevis uzreiz jāpasludina, kāda noteikta veida runa par tādu, kas nebauda Konstitūcijas aizstāvību.

Whitney v California¹⁵⁷

Anita Vitnija (*Anita Whitney*) tika sodīta par normu pārkāpumu, kas kriminalizēja jebkāda veida pulcēšanos ar mērķi mudināt, mācīt vai sniegt atbalstu sindikālismam. Konkrētā lieta netika skatīta ASV Konstitūcijas Pirmā Labojuma ietvarā, jo pieteicēja pati nebija pareizi izvirzījusi vārda brīvības aspektu šīs lietas kontekstā. Neskatoties uz to, šai lietai ir vērtība vārda brīvības izpratnes attīstībā, jo tiesnesis Brandeiss (*Brandeis*) savās atsevišķajās domās, cita starpā, paūž kritiku vairākuma viedoklim *Gitlow v United States* lietā.

Tiesnesis Brandeiss norāda, ka nav saskatāms pamatojums likumdevēja rīcībā, aizliedzot jebkāda veida pulcēšanos, kurā var tikt slavināts sindikālisms, pat ja konkrētā pulcēšanās nerada nekādas briesmas. Tiesneša Brandeisa pamat arguments ir tas, ka Konstitūcijas tēvi bija iecerējuši ļaut sabiedrībai plaši diskutēt par politiskiem jautājumiem, apspriest dažādus pārvaldes un ekonomikas modeļus. Jau iepriekš ierobežojot šādas politiskas diskusijas, nevar panākt pilnīgu sabiedrības dialogu. Likumdevēja darbības, ierobežojot runu, kas, virspusēji skatoties, vērsta, lai radītu nozīmīgu kaitējumu, taču nerasniedz nepieciešamo briesmu līmeni, nevar būt attaisnojamas. Respektīvi, tiesneša Brandeisa uzskati stipri līdzinās tiesneša Holmsa idejai par

¹⁵⁷ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Whitney v. California*, 274 U.S. 357 (1927)

brīvo ideju tirgu, kur, pēc vispārējā principa, idejas tiek apkarotas ar citām idejām, nevis piespiedu līdzekļiem. Taču arī Brandeis nav vārda brīvības absolūtists un uzskata, ka vārda brīvība ir ierobežojama, kad pastāv nopietns pamats uzskatīt, ka iespējamās nozīmīgas nelabvēlīgas sekas un šīs briesmas ir tūlītējošas.

Kopējais secinājums no tiesnešu Holmsa un Brandeisa norādēm ir tāds, ka potenciālais ļaunums, ko satur prettiesiska runa var tikt atspēkots, gadījumos, kad ir iespējams laiks sabiedrības debatēm un patiesības meklējumiem. Attiecīgi briesmu tūlītējam raksturam ir būtiska nozīme, lai izvērtētu, vai runa ir aizsargājama. Gadījumos, kad briesmu iestāšanās nav tūlītēji sagaidāma, citiem sabiedrības locekļiem ir iespēja sniegt pretargumentus, izvērtēt bīstamās runas būtību, kā arī piedāvāt labākas alternatīvas. Kad briesmas ir tik tūlītējas, ka nepastāv iespēja sniegt bīstamās runas atspēkojumu, tad šāda runa būtu ierobežojama. Ja nelabvēlīgās sekas iestājas pirms vēl kāds var paspēt celt pretargumentus, tad brīvā ideju tirgus koncepts tur nevar tikt piemērots. Tas par ko tiesa nav vienisprātis, ir jautājums, cik tūlītējām jābūt briesmām, lai uzskatītu, ka kaitīgā rakstura runa liedz iespēju plašākām debatēm. Tādējādi “skaidru un pastāvošu briesmu” testa piemērošana būs piemērojama veicot konkrētās situācijas izvērtējumu – ietverot faktiskos apstākļus un paustās runas kontekstu. Gadījumos, kad tiek veikts aicinājums uz terorismu, kas neapšaubāmi ietver sevī katastrofālas sekas, tad briesmu tūlītējuma pierādīšana var būt pakļauta zemākam pierādījumu sliekšnim.

Dennis v United States¹⁵⁸

Laikā, kad pasaulē pastāvēja sevišķa spriedze starp komunismu un demokrātisko valstu iekārtām, tika sodīts Komunistiskās partijas ģenerālsekretārs Eigēns Denis (Eugene Dennis), par dalību organizācijā, kuras mērķis bija gāzt ASV valdību. Tiesai kārto reizi nācās apsvērt “skaidru un pastāvošu briesmu” testu, lai noteiktu vai E. Denisam būtu jābauda Konstitūcijas aizsardzība konkrētajā situācijā. Tiesai nācās vērtēt piemērojamo testu, un lai gan ASV Augstākā Tiesa atzina, ka “skaidru un pastāvošu briesmu” testa izpratne būtu tulkojama atbilstoši tiesneša Holmes atziņām lietā *Gitlow v United States* un tiesneša Brandeisa atziņām lietā *Whitney v California*, Tiesa tomēr norobežoja šo lietu no iepriekš izspriestajām lietām.

Tiesas ieskatā konkrētās lietas apstākļi, kad tiek veidots mehānisms, kā gāzt valsts varu, laikā, kad pasauli pārņem viena krīze pēc otras, nav salīdzināmi ar apstākļiem lietās *Gitlow v*

¹⁵⁸ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Dennis v. United States*, 341 U.S. 494 (1951)

United States un *Whitney v California*. Attiecīgi tests, ko ASV Augstākā Tiesa izvēlējās piemērot, bija tas juridiskais standarts, ko bija izvirzījis tiesnesis Lernas Hands (Lerned Hand) zemākās tiesas lēmumā. Tiesneša Handa “skaidru un pastāvošu briesmu” testa interpretācija bija tāda, ka tiesai būtu jāvērtē, vai ļaunuma smaguma pakāpe, vērtējot tās neiespējamību, arvien attaisno iejaukšanos vārda brīvībā, kā nepieciešamību, lai novērstu šīs briesmas. Citiem vārdiem sakot, Konstitūcijas Pirmā Labojuma aizsardzības balanss tiek pārnests uz pretējo pusi, vērtējot vai novērsta ļaunums ir tik nozīmīgs, ka, pat vērtējot tā nelielo iestāšanos iespējamību, vārda brīvības ierobežojums būs pieļaujams. Riska būtiskums ieņem primāru lomu, bet riska iestāšanās iespējamība ieņem sekundāru lomu.

Piemērojot “skaidru un pastāvošu briesmu” testu konkrētajā lietā, kā to bija iecerējis tiesnesis Hands, Tiesa konstatēja pietiekamu lielu ļaunumu Denisa kunga darbībās, lai gan nepastāvēja nekādu pierādījumu mēģinājumam gāzt valdību. Tiesa norādīja uz faktu, ka Komunistu partija bija labi organizēta, disciplinēta un būtībā tikai gaidīja īsto brīdi un ziņu no vadības, lai vardarbīgā veidā gāztu ASV valdību. Attiecīgi Tiesa piemēroja modificētu “skaidru un pastāvošu briesmu” testa versiju un atzina ieteicēja apsūdzību par atbilstošu ASV Konstitūcijai. Jānorāda, ka šāda Tiesas argumentācija ir vērtējama kopsakarā ar Augstā Kara periodu un komunismu kā tajā laikā pastāvošu draudu ASV.

3.3. Jauno laiku aicinājuma analīze

Aicinājuma uz terorisma vērtēšanas tests mūsdienā izpratnē tika nostiprināts plaši citētajā ASV Augstākās Tiesas lietā *Brandenburg v Ohio*¹⁵⁹. Šī lieta krietni paplašināja ASV Konstitūcijas Pirmā Labojuma aizsardzību, paredzot ļoti šauru aicinājumu izņēmumu gadījumu, kad personas runa ir tāda, kas aicina uz tūlītēju prettiesisku rīcību un ticams, ka tā rīcība tiks veikta. Praksē šis ir ārkārtīgi augsts standarts, jo seku tūlītējums un seku iestāšanās ticamības noteikums, nodrošina, ka arī runa, kas aicinās uz prettiesisku rīcību, bet rīcība uzreiz netiek veikta, tiks pasargāta atbilstoši Konstitūcijas Pirmajam Labojumam. Šo testu visbiežāk piemēros situācijās, kad runātājs un klausītājs ir vienā un tajā pašā vietā un laikā.

Branderburg v Ohio

Lietā tika skatīta par Kukluksklana biedram Klarencam Branderburgam (Clarence Branderburg) izvirzīto apsūdzību par aicinājumu uz politisku reformu veikšanu vardarbīgā veidā.

¹⁵⁹ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Brandenburg v. Ohio*, 395 U.S. 444 (1969)

Vienā no krustu dedzināšanas pasākumiem, kuru apmeklēja arī žurnālisti, Klarencs Branderburgs uzstājās ar ziņu pūlim, kas sastāvēja no personām, ģērbtām baltos paltrakos un kuras zināmas ar savu neiecietīgo attieksmi pret melnādainajiem un ebrejiem. Savā uzrunā Branderburgs vairākkārt noniecināja melnādainos un ebrejus, kā arī izteica asi naidīgas pazīmes. Frāze par ko Branderburga kungam tika izvirzīta apsūdzība bija “Mēs neesam atriebēju organizācija, taču ja mūsu prezidents, kongress, Augstākā Tiesa turpinās apspiest kaukāziešu rasi, ir iespējas, ka izrēķināšanās būs jāveic.” Lai gan visas tiesas līdz ASV Augstākajai Tiesai nekādas pretrunas ar Konstitūcijas Pirmo labojumu nesaskatīja, notiesājot Branderburga kungu, ASV Augstākā Tiesa atcēla Branderburga apsūdzību, pamatojoties uz to, ka vārda brīvības prakse vairs neatbalsta iespēju personu sodīt tikai par aicinājumu uz prettiesisku darbību kā tādu. Tiesa atkāpās no iepriekš iedibinātās prakses lietā *Whitney v California* un nosprieda, ka viens pats aicinājums uz prettiesisku rīcību, nevar tikt ierobežots, izņemot gadījumus, kad tas aicina uz tūlītēju prettiesisku rīcību, kur pastāv ticamība, ka tā tiks veikta. Arī terorisma kontekstā, šis tests piemērojams ļoti šauri,¹⁶⁰ jo pat vispārējs iedrošinājums uz terorismu būtu vērtējams kā politisks izteikums vai izaicinājums vispārpieņemtajai izpratnei sabiedrībā.¹⁶¹ Tiesību doktrīnā atzīts, ka *Branderburga* tests patiesi nodrošina, ka vārda brīvība netiek pārlieku ierobežota.¹⁶²

Savu jauniedibināto tiesas praksi ASV Augstākā Tiesa uztur arī nākošajās vārda brīvības lietās, demonstrējot, cik šauri izņēmumi no Konstitūcijas Pirmā Labojuma aizsardzības ir pieļaujami. Jaunā juridiskā testa striktumu var novērot vēlāk skatītajās lietās *Hess v Indiana*¹⁶³ un *NAACP v Claiborne Hardware*¹⁶⁴.

Hess v Indiana

Gregorijs Hess (Gregory Hess) bija viens no vairākiem simtiem protestētāju, kurš pie Indianas Štata Universitātes bloķēja ielu, lai protestētu pret ASV iesaistīšanos Vjetnamas karā. Kad policijas darbinieka sāka izkļiedēt pūli no ielas, Hessa kungs izkļiedza frāzi “mēs ieņemsim šo nolāpīto ielu vēlreiz”. Hessa kungs tika aizturēts un notiesāts par sabiedrības kārtības pārkāpšanu. Indianas zemākā un augstākā līmeņa tiesas Hessa kunga tiesību pārkāpumu

¹⁶⁰ Macken C., *Counter-terrorism and the Detention of Suspected Terrorists: Preventive Detention and International Human Rights Law*, Routledge, 2013., p. 84.

¹⁶¹ Hare I., Weinstein J. *Extreme Speech and Democracy*, OUP, 2010, p. 448.

¹⁶² Ben Saul, ‘Speaking of terror: Criminalising incitement to violence’, in: *UNSW Law Journal*, Volume 28 (3), pp. 868-886, at p. 884.

¹⁶³ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Hess v. Indiana*, 414 U.S. 105 (1973)

¹⁶⁴ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *NAACP v. Claiborne Hardware*, 458 U.S. 886 (1982)

nesaskatīja. Tika norādīts, ka Hessa kungs aicināja uz turpinātu prettiesisku rīcību un tā visticamāk arī tiktu veikta. Hessa kungs vērsās ASV Augstākajā Tiesā, argumentējot, ka viņa tiesības uz vārda brīvību tikušas pārkāptas.

ASV Augstākā Tiesa atzina par prettiesisku Hessa kunga apsūdzību, jo Tiesas ieskatā, Hessa kungs aicināja uz prettiesisku rīcību kaut kad nākotnē nenoteiktā laikā, taču pieļaujams ierobežot tikai runu, kas aicina uz tūlītēju prettiesisku rīcību un pastāv ticamība, ka šāda rīcība tiks veikta. Attiecīgi aicinājums uz prettiesisku rīcību nenoteiktā laikā nākotnē, nevarēs sasniegt bīstamības līmeni, kas nepieciešams, lai runu uzskatītu par izņēmumu no tā saucamā Branderburga testa.

NAACP v Clairborne Hardware

Afroamerikāņu pilsonisko tiesību aizsardzības organizācijas NAACP (*National Association for the Advancement of Colored People*) biedri rīkoja boikotu pret baltādainajiem tirgotājiem Kleiburnes apgabalā, kā atbildes rīcību tam, ka petīcija par zināmu tiesību nodrošināšanu melnādainajiem tika noraidīta. Boikota laikā daži no melnādainajiem organizācijas biedriem atteicās ievērot boikota disciplīnu, neievērojot NAACP līdera norādījumus. Savā uzrunā, NAACP vietējās nodaļas līderis Čarlzs Evers (Charles Evers) aicināja uz pilnīgu boikotu visiem baltādaino biznesiem. Turklāt Evers savā runā norādīja, ka, ja tiks pieķerti kādi biedri, kas pārkāpj šī boikota noteikumus, to personu kakli tiks salauzti.

Konkrētajā lietā Tiesa piemērojot Branderburga testu, atzina, ka, lai gan Čarlza Eversa izteikumi saturēja spēcīgu retoriku, tā nav uzskatāma par tādu, ko paredz Branderburga testa izņēmuma gadījumi – runai nekavējoties nesekoja vardarbība, un ar runu saistītā vardarbība parādījās tikai nedēļām un mēnešiem vēlāk. Attiecīgi var secināt, ka runai, kas aicina uz prettiesisku rīcību, ir jāseko tūlītēja prettiesiska rīcība, neņemot vērā runas saturu. Laika starpība starp runu un prettiesiskajiem notikumiem, var novest pie tā, ka Branderburga testa izņēmuma gadījums netiks konstatēts un runa baudīs ASV Konstitūcijas Pirmā Labojuma aizsardzību.

Tieši šī prasība pēc tūlītējas prettiesiskas rīcības ir visgrūtāk pārvaramā robeža runai, kas aicina uz prettiesisku darbību. It sevišķi internetā, kur cēloņsakarību starp personas runu un veikto prettiesisko darbību ir īpaši grūti konstatēt. ECT vērtē runas ietekmi, interneta lietošanu uzskatot par pašu ietekmīgāko runas izplatīšanas formu, kurā aicinājums uz prettiesisku darbību baudīs pavisam nelielu aizsardzību, taču ASV tieši pretēji - internets būtu vieta, kur persona

paužot aicinājumu uz terorismu vai citu prettiesisku darbību visai iespējami baudītu Konstitūcijas aizsardzību.

Kā piemēru var ilustrēt situāciju, kur teroristu grupas līderis organizācijas mājaslapā aicina personas vērsties pret ASV prezidentu un ASV iedzīvotājiem, lai izpildītu savu pienākumu pret apspiestajām tautām. Pēc kāda laika šīs ideoloģijas piekritējs nejauši internetā uziet iepriekš minēto mājaslapu. Personu apsver aicinājuma nopietnību un attiecīgi iegādājās ieroci, lai izpildītu teroristu organizācijas līdera gribu. Tad pēc diviem mēnešiem iziet ielās un noslepkavo vairākus desmitus cilvēku. Protams, personai nāksies atbildēt par savu rīcību, uzbrūkot nevainīgiem cilvēkiem, taču teroristu organizācijas līderim atbildība neiestāsies. Atbilstoši tradicionālajai izpratnei par Branderburga testa piemērošana, šādā situācijā nevarētu konstatēt tūlītēju rīcību, kas sekotu provokatīvajai runai, un tādēļ runa baudītu ASV Konstitūcijas Pirmā Labojuma aizsardzību. Šāda veida problemātika var tik izskaidrota ar faktu, ka tiesības ne vienmēr spēj izsekot tehnoloģiskajai attīstībai.¹⁶⁵

Neskatoties uz salīdzinoši augsto standartu, kas jāpārvar, lai vārda brīvības ierobežošanas būtu samērīgi, ASV praksē ir novērojami citi veidi, kas netiešā veidā ierobežo vārda brīvību.¹⁶⁶ Viens veids ir caur imigrācijas likumu, kas paredz vājāku vārda brīvības aizsardzību imigrantiem. Tie var tikt izraidīti, ja tie atbalsta vai veicina teroristu aktivitātes. Otrs veids, kā preventīvu pasākumu aizsegā¹⁶⁷, tiek ierobežota vārda brīvību netiešā veidā, ir sodot personas par sazvērestību, it sevišķi, kad to pamudinošā runa ir novedusi pie kādas konkrētas darbības.¹⁶⁸

ASV *Material Support Act* jeb materiālais palīdzības likums paredz atbildību par teroristu materiālu atbalstīšanu. Šis likums tiek interpretēts tā, ka tas soda par jebkādu darbību, kas palīdz izplatīt ziņu, neanalizējot ziņas saturu, bet gan tikai identificējot personu, kas palīdz teroristu organizācijai komunicēt. Šī likuma interpretācija vēl tika paplašināta ASV Augstākās Tiesas skatītajā lietā *Holder v. Humanitarian Law Project*¹⁶⁹ 2010. gada jūnijā. Šajā lietā tiesa nosprieda, ka kriminālatbildība par iestāšanos par un sadarbošanās ar ārvalstu teroristu organizācijām nav pretēja ASV Konstitūcijai. Tādejādi tika pieļauta nevalstiskās organizācijas Humanitarian Law Project sodīšana par to, ka tie vēlējās sniegt padomu teroristiskiem grupējumiem kā atrisināt konfliktus miermīlīgā ceļā. Lai gan šis ir viens no visu laiku

¹⁶⁵ Richards R. D., *Freedom's voice: The Perilous present and uncertain future of the First Amendment* 80 (1998)

¹⁶⁶ Daphne Barak-Erez and David Scharia, 'Freedom of Speech, Support for Terrorism, and the Challenge of Global Constitutional Law', in: *Harvard National Security Journal*, Vol. 2, 2011, pp. 1-30, at p. 16.

¹⁶⁷ Robert M. Chesney, *The Sleeper Scenario: Terrorism-Support Laws and the Demands of Prevention*, 42 HARV. J. ON LEGIS. 1, 28-30, 44-47 (2005).

¹⁶⁸ Turpat, p.17

¹⁶⁹ ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: *Holder v. Humanitarian Law Project* 561 U.S. 1 (2010)

kritizētākajiem ASV Augstākās Tiesas spriedumiem, tas pamatoti liek pievienoties profesores D.Barak-Erez analīzes secinājumam, ka *Humanitarian Law Project* spriedums ietver potenciālu vārda brīvības ierobežojumiem, kas sniedzas daudz tālāk par uz saturu balstītiem ierobežojumiem, kuri pastāv Eiropā. Tas paver durvis jebkuras runas aizliegšanai, kas ir saistīta ar teroristu organizāciju, neatkarīgi no runas miermīlīgā rakstura, kamēr vien tā pausta, sadarbojoties vai pakļaujoties teroristu organizācijai.”¹⁷⁰ Ņemot vērā, ka runa netiek vērtēta pēc tās satura¹⁷¹, tad tā arī nav pakļauta samērīguma testam, kāds iekļauts Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencijā.

4.AICINĀJUMA UZ TERORISMU ELEMENTI

Visas aicinājuma uz terorismu lietas ir jāizvērtē katrā konkrētajā gadījumā. Neskatoties uz to, starptautiskais regulējums un tiesu prakse ļauj identificēt noteiktus kritērijus un aspektus, ko analizējot ir iespējams nošķirt leģitīmu vārda brīvības izpausmi no runas, kas aicina uz terorismu un tādēļ nebauda tiesisku aizsardzību. Šajā nodaļā tiks apskatīti seši aspekti, kas jāņem vērā tiesību normu piemērotājiem, spriežot vai konkrētajā lietā saskatāms aicinājums uz terorismu. Šīs lietas būtu jāvērtē ievērojot sešu soļu testu, kurā analizē: kontekstu, kurā runa tiek pausta; runas saturu; personas nodomu; paustās runas izplatību, skatoties uz runas publisko raksturu, izmantotajiem izpaltīšanas līdzekļiem un mērķa auditoriju; runas paudēju; un iespējamību, ka darbība, uz kuru persona aicina, var iestāties, kā arī šo seku tūlītējais raksturs.

4.1.Konteksts

Visaptverošs paustās runas konteksta izvērtējums ir pirmais solis, lai noteiktu, vai runa sasniedz tādu kaitīguma pakāpi, ka var tikt atzīta par aicinājumu uz terorismu. Kontekstam ir būtiska loma, jo tas var parādīt un pamatot runas paudēja nodomu, kā arī iespējamību, ka teroristiskiem nodarījumi tiks veikti. Konteksta analīzei būtiskie apstākļi ir jāvērtē atbilstoši tam laika periodam, kad runa tika veikta un izplatīta.¹⁷² Tā arī janorāda, ka tieši nacionālās tiesas

¹⁷⁰ Daphne Barak-Erez and David Scharia, 'Freedom of Speech, Support for Terrorism, and the Challenge of Global Constitutional Law', in: *Harvard National Security Journal*, Vol. 2, 2011, pp. 1-30, at p. 19.

¹⁷¹ Idem at p. 14.

¹⁷² Mendel T., Study on International Standards Relating to Incitement to Genocide or Racial Hatred, 2006.

vislabāk spēj izvērtēt runas kontekstu, jo tās spēj noteikt sociālo un kultūras fonu konkrētajā valstī.

No vienas puses, kontekstu var veidot bieži vardarbīgi vai teroristiski uzbrukumi, kā, piemēram, dienvidaustrum Turcijā vai regulāri negatīvi un vardarbīgi izteikumi publiskā telpā, varas iestāžu darbinieku sadursmes ar civiliedzīvotājiem. No otras puses, konteksts var būt relatīvi mierīgs, bez jebkādam norādēm par konfliktu. Šajā apsektā būtu jāskatās, cik alternatīvi viedokļi ir pieejami un atļauti konkrētajā vietā.

Konteksta analīzei ir jāsaturs šādi vērtējuma elementi:

- a. Vēsturiskas sadursmes un konflikti. Jāraugās, vai notikuši vardarbības uzliesmojumi pēc līdzīgiem publiskiem izteikumiem, kā arī jāvērtē, vai pastāv draudi, ka vardarbība var atkārtoties.
- b. Sabiedrības attieksme. Jāvērtē, vai pastāv publisks nosodījums šādiem aicinājumiem, vai gluži pretēji runa bauda plašu atbalstu. Jāskatās, vai izteikumi rada bailes un nemieru sabiedrībā.
- c. Mediju telpa. Jāvērtē mediju pluralitāte un kvalitāte. Turklāt jāņem vērā vai medijos novērojams pilnīgs kritikas trūkums valsts varai un stingri vārda brīvības ierobežojumi. Jāskatās vai sabiedrībai ir viegla piekļuve dažādiem citu viedokļu paudējiem un alternatīviem uzskatiem.

4.2.Runas saturs

Līdz ko tiek noskaidrotas paustās runas konteksts, ir vērtējams, kādam jābūt runas saturam, lai tas spētu izraisīt teroristiskus nodarījumus vai radīt reālus draudus, ka tie tiks pastrādāti. Ir jānosaka, vai tiek kriminalizēts tikai tiešs aicinājums uz terorismu vai ir paredzēta atbildība arī par netiešu aicinājumu. Tāpat svarīgi noskaidrot, vai terorisma glorificēšana vai attaisnošana ir iekļauta aicinājuma uz terorismu tvērumā. Ja iziet no uzskata, ka aicinājuma kaitīgums ir tajā, ka tas rada tādu vidi, kurā potenciāli var rasties vēlme veikt teroristiskus nodarījumus, tad kriminalizējams būtu nevien tiešs aicinājums, bet arī netiešs. Tomēr jāatgādina, ka, izvēloties paplašināt nozieguma tvērumu, pieaug arī risks ierobežot pieļaujamo vārda brīvības izpausmi, kā, piemēram, politisku runu. Jebkurā gadījumā, izvēloties kriminalizēt arī terorisma glorificēšanu vai attaisnošanu – šādu jēdzienu definīcijām būtu jābut atsevišķi noteiktām, lai izpildītu likuma paredzamības nosacījumus. Lai gan 2008. gadā ANO Ģenerālsēkretārs norādīja,

ka terorisma glorificēšana būtu nošķirama no aicinājuma uz terorismu, ECT lietā *Leroy pret Franciju*¹⁷³ attaisnoja valsts rīcību, sodot karikatūristu par ASV 2003. gada 11. septembrī notikušā terorakta glorificēšanu. Attiecīgi var pieņemt, ka paplašināta satura noteikšana būtu pieļaujama, ja tas būtu skaidri norādīts un abstraktie jēdzieni tiktu definēti.

Runas satura izvērtējums var sevī iekļaut vērtējumu par to, kas tika pateikts, kādā formā tas tika darīts un vai personas izteikumi tiek balansēti ar pretargumentiem. Runas analīze sevī var iekļaut:

- a. Kas tika pateikts jeb cik spēcīgs pamudinājums uz terorismu tika pausts. Jāskatās, vai ir tiešs aicinājums runas klausītājiem rīkoties kādā konkrētā veidā. Kad šādi izteikumi ir skaidri un nevar tik interpretēti citādāk, ir pamats uzskatīt, ka, iespējams, ir veikts aizicinājums uz terorismu.
- b. Kā tika pateikts tas, kas tika skatīts iepriekšējā [a] punktā? Vai tika iekļauts kāds runas balansējošs materiāls un vai arī tikusi novilkta robeža starp viedokļa paušanu un aicinājumu rīkoties, pamatojoties uz šo viedokli. Jāraugās arī, vai netiek pausts slēpts ziņojums, kā, piemēram, Ruandas genocīda laikā frāze “iet uz darbu” tika lietota, lai apzīmētu personu nogalināšanu.
- c. Runas forma. Šeit jāapskata vai paustā runa nav daļa no mākslinieciska izpausmes veida. Mākslinieciskai izpausmei demokrātiskā sabiedrībā ir sevišķa loma, kas var atspoguļot spēcīgas ziņas, taču nenasniegt tādu smaguma pakāpi, lai uzskatītu izpausmi par aicinājumu uz terorismu. Attiecīgi jebkura iejaukšanās mākslinieciskajā iespausmē būs vērtējama sevišķi rūpīgi.¹⁷⁴
- d. Tā arī jāskatās, vai runa nav izbaudusies kā izpausme, kas piedāvā objektīvu kritiku un papildina sabiedrības debati par konkrēto jautājumu. Tas sevišķi attieksies uz zinātniskiem rakstiem, kas balstīti uz analīzi,¹⁷⁵ jo, lai gan tie var tikt uztverti naidīgi vai aizskaroši, tie būs aizsargājami demokrātiskā sabiedrībā.

¹⁷³Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 36109/03 *Leroy v. France* 02.10.2008.

¹⁷⁴Kā piemēru skatīt Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā: 47533/99 *Ergin v Turkey* (No 6) 04.05.2006.; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26118/10 *Eon v France* 14.03.2013. para 60; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 8354/01 *Vereinigung Bildender Künstler v Austria*, 25.01. 2007., para 33; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 41665/07 *Alves da Silva v Portugal* 20.10.2009., para 27; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 32131/08 and 41617/08 *Tuşalp v Turkey*, 21.02.2012. para 48. Tomēr arī māksla var pārsniegt pieļaujamās vārda brīvības robežas, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 10737/84 *Müller v Switzerland* 05.11.2002. un Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums lietā: 9285/81 *X and Y v United Kingdom*, 1982.

¹⁷⁵Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 4149/04 & 41029/04 *Aksu v. Turkey*, 22.03.2012.

4.3.Nodoms

Analizējot nepieciešamo nodomu aicinājumam uz terorismu, var diskutēt par dubulto nodomu. Personai nevien ir nepieciešams nodoms aicināt, papildus ir nepieciešams arī nodoms, ka runa rezultēsies tieši teroristiskā nodarījumā. Tādejādi aicinājums uz terorismu pieprasa personas apzināšanos par savas runas sekām un mērķtiecīgām darbībām ar nodomu izprovocēt teroristisku nodarījumu. Professore Ronen uzsver, ka, jo attālinātāka runa ir no terorisma, jo spēcīgāk būtu jāpierāda specifiskā nodoma esamība.¹⁷⁶ Tādejādi šim nodomam jābūt skaidri atspoguļotam nozieguma dispozīcijā.

Jebkurā gadījumā nodoma esamība ir grūti pierādāms apstāklis. Ja vien persona neatzīstās vai neatklāj savas iekšējās pārdomas un motivāciju, viņa iekšējo psiholoģisko pārliecību būs grūti viennozīmīgi konstatēt. Taču arī bez skaidriem pierādījumiem vai personas atzīšanās, tiesai būtu jābūt spējīgai pašai veikt savu izvērtējumu, lai noskaidrotu, vai personas darbības viennozīmīgi liecina par personas nodomu aicināt uz terorismu. No ECT prakses redzams, ka tiesa, vērtējot nodoma esamību, skatīsies vai konkrētā darbība, kopsakarā ar lietas apstākļiem, objektīvi šķiet tāda, kas satur nodomu.¹⁷⁷

Atsevišķi jāvērtē elementi, kas sevī ietver:

- a. Valodas lietojumu. Šeit vērtējams vai izmantotās izpausmes veids, satur tādas frāzes, kas liecina par nodomu. Jāskatās, vai runa bija skaidra savā iecerētajā veidā, vai arī tieši aicināja, izsakot neskaidras frāzes. Jāvērtē, vai runas paudēja vēstījums bija nepārprotams un skaidrs tās klausītājiem. Jāapsver, vai runātājs būtu varējis sagaidīt kādu citu reakciju no savas runas auditorijas un vai runas paudējs saprātīgi varētu paredzēt savas runas ietekmi.
- b. Runas paudēja motivācija. Ja ir iespējams atrast, kādu citu motivāciju runātāja darbībās, kas nav aicinājums uz terorismu, tad šī runas ierobežošana var būt prettiesiska. Šādi gadījumi var būt tad, ja personas motivācija ir apstākļi, ka viņa cenšas parādīt valsts varas pretlikumības, aktualizēt leģitīmu sabiedrības debati, vai izklaidēt neierastā veidā¹⁷⁸.

¹⁷⁶ Ronen Yaël, 'Incitement to Terrorist Acts under International Law', in: *Leiden Journal of International Law*, 23 (2010), pp. 654-674, at pp. 668-669.

¹⁷⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 15890/89 *Jersild v Denmark*, 01.09.1994 para. 31

¹⁷⁸ Skatīt arī izņēmumus, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25239/13 *M'Bala v. France*, 10.11.2015.

4.4. Paustās runas izplatība

Nākošais būtiskais apstāklis, lai izvērtētu vai runa sasniedz aicinājuma uz terorismu smaguma pakāpi, ir runas izplatība un ietekme. Šajā sakarā ir jāraugās uz runas publisko izpaušmi, izmantotajiem runas izplatīšanas līdzekļiem un mērogu.

Lai gan pastāv diskusijas vai tikai runa, kas veikti publiskā telpā var tikt kriminalizēta, vairums tiesību dokumentu paredz atsauci tieši uz šo publiskuma elementu. Tādējādi jautājums par kriminālatbildību par aicinājumu uz terorismu privātā telpā tiek risināts ar citiem krimināllikuma instrumentiem kā, piemēram, līdzdalība. Profesore Ronen norāda, ka aicinājumam būtu jābūt vērstam uz nenoteiktu personu loku, neaptverot privātu komunikāciju vai komunikāciju ar noteiktu personu loku.¹⁷⁹ Sekojot šādai argumentācijai, runa, kas būtu pausta kādā konkrētā blogā vai noslēgtā forumā, būtu ārpus definīcijas tvēruma, ja lietotāji ir pazīstami ar runas paudēju.

Lai noteiktu vai runa ir publiska vai privāta, ir jāņem vērā visi apstākļi, kā, piemēram, personu skaits, ko skārusi runa, un runas satura pieejamība. Attiecībā uz vardarbīga rakstura materiāliem, ko persona uzglabā vai izplata, publiskuma elementu noteikt būs problemātiski. ANO Narkotiku kontroles un noziegumu novēršanas komisija savā ziņojumā par teroraktu novēršanu norādīja, ka nošķiršana starp propagandas materiālu uzglabāšanu tiesiskos nolūkos no uzglabāšanas ar nodomu izraisīt vardarbību būs grūti nošķirama.¹⁸⁰

Tādējādi runas publiskā daba nosakāma, ievērojot šādus apstākļus:

- a. Vai runas tika izpaltīta norobežotā vidē vai arī tā bija pieejama publiski
- b. Vai runa tika pausta noslēgtā pasākumā, kur ieeja bija tikai ar biļetēm, vai tas tika darīts publiskā un brīvi pieejamā pasākumā
- c. Vai komunikācija bija vērsta uz noteiktu vai nenoteiktu personu loku

Visbiežāk internetu var uzskatīt par publisku vietu, taču tas var nebūt tik viennozīmīgi, ņemot vērā problemātiku, kas saistīta ar t.s. privātajām interneta vietnēm.

Otrkārt, ir jānoskaidro runas izplatīšanai izmantotie līdzekļi, piemēram, grāmata, laikraksts vai audiovizuālie mediji. ECT un citviet praksē tiek atzīts, ka audiovizuālajam medijam bieži vien ir tiešāka un spēcīgāka ietekme, nekā printētajiem medijam. Audiovizuālajiem

¹⁷⁹ Ronen Yaël, 'Incitement to Terrorist Acts under International Law', in: *Leiden Journal of International Law*, 23 (2010), pp. 654-674, p. 666.

¹⁸⁰ United Nations Office on Drugs and Crime, 'Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy integrating Rule of Law Standards in Implementation of United Nations Anti-Terrorism Instruments', Technical Assistance Working Paper, Terrorism Prevention Branch, 2006, par. 48.

medijiem ir spēja nodot caur attēlu tādu ziņu, ko printētais medijs nespēj.¹⁸¹ Tomēr veicot izvērtējumu, sevišķa rūpība jāpievērš, lai netiktu negatīvi ietekmēta preses brīvība demokrātiskā sabiedrībā.¹⁸²

Visbeidzot jāaplūko, kāds nozīmīgums ir bijis paustajai runai, vērtējot:

- a. Runas biežumu
- b. Runas daudzumu
- c. Runas izplatību

4.5. Runas paudējs

Runas paudēja identitāte, it sevišķi tā statuss sabiedrībā, ļauj paskatīties uz iespējamo runas ietekmi. Šis elements ir būtisks un citreiz pat izšķirošais apstāklis ECT analīzē. Attiecīgi ir nepeiciešams ņemt vērā šādus apstākļus:

- a. Personas oficiālais statuss. Jāvērtē, vai persona bauda kādu noteiktu autoritāti sabiedrībā.
- b. Runātāja autoritātes līmenis un ietekme pār savu auditoriju.
- c. Jākonstatē, vai runātājs savu runu paudis no sava amata vai augstā statusa pozīcijas, piemēram, kā kādas ietekmīgas organizācijas līderis.

Jānorāda, ka tādas personas kā reliģiskie līderi, politiķi un skolotāji baudī īpašu ietekmi par savu auditoriju. Lai gan atbilstoši ECT praksei politiķu runu var ierobežot ļoti retos gadījumos, jāatzīmē, ka tiem ir pienākums arī atturēties no runas, kas izraisīs naidu vai vardarbību.¹⁸³ Turklāt jāskatās, vai sabiedrība ir tendēta pakļauties autoritatīvas personas viedoklim, vai tomēr visus izteikumus vērtē kritiski.

4.6. Seku iestāšanās iespējamība un to tūlītējums

Visbeidzot ir jākonstatē iespējamība, ka teroristiski nodarījumi var iestāties. Šeit ir jāanalizē cēloņsakarība starp pausto runu un risku, ka tūlītēji sabiedrība varētu rīkoties atbilstoši runā paustajam aicinājumam.

Pirmkārt, ir jāanalizē aicināto rīcība. Kad tiek noteikta atbildība par aicinājumu uz terorismu, ir svarīgi apzināties, kāda rīcība var tikt uzskatīta par terorismu. Jāuzsver, ka

¹⁸¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 15890/89 Jersild v Denmark, 01.09.1994

¹⁸² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 71984/01 Halis Doğan v. Turkey, 07.02.2006.

¹⁸³ The Camden Principles on Freedom of Expression and Equality, London, 2009, Principle nr. 10

starptautiskajās tiesībās vēl aizvien nepastāv vienota terorisma definīcija.¹⁸⁴ Vairākas konvencijas¹⁸⁵ un citi dokumenti¹⁸⁶ tikuši pieņemti, definējot kādu konkrētu terorisma izpausmi vai arī iekļaujot vispārīgu terorisma definīciju, taču nepadarot šo definīciju juridiski saistošu. Līdz ar to, paredzot atbildību par aicinājumu uz terorismu, kā minimums būtu vēlama atsauce uz konvencijām, kas jau konkrēti definē un apraksta atsevišķus teroristiskus nodarījumus. Jau 2008. gadā ANO Ģenerālsekretārs norādīja, ka paredzot plašas terorisma definīcijas nacionālajos tiesību aktos, var rasties situācija, ka tiek aizliegta rīcība, kas pati par sevi nesatur terorisma nozieguma sastāvu. Pastāv risks, ka šādas definīcijas var tikt izmantotas, lai apkarotu leģitīmu pamattiesību izmantošanu.¹⁸⁷ Turklāt pastāv arī risks pārkāpt ne tikai likuma paredzamības kritēriju, bet arī neizturēt samērīguma vērtējumu. Šāds risks parādās, kad vārda brīvības ierobežojums nav nepieciešams, lai sasniegtu leģitīmu mērķi. Attiecīgi, ir nepieciešams skaidri definēt ne vien aicinājumu, bet arī terorisma jēdzienu nacionālajos tiesību aktos, lai vārda brīvības ierobežojums būtu attaisnojams.

Otrkārt, viens no pamatelementiem, nosakot atbildību par aicinājumu uz terorismu, ir cēloņsakarības esamība. Ir jāpastāv cēloņsakarībai starp personas pausto runu un potenciālo teroristisko nodarījumu. Aicinājums uz terorismu ir noziegums, kas neprasa, lai reāls teroristisks nodarījums tiktu pastrādāts. Visu pret aicinājuma vērsto tiesību aktu mērķis, ir novērst situācijas, kad runa rezultātā tiek pastrādāts teroristisks nodarījums, tādēļ vardarbības neesamība nevar atbrīvot aicinātāju no atbildības.¹⁸⁸ Vardarbības neesamības elementu ir aplūkojusi arī ECT lietā *Vona pret Ungāriju*¹⁸⁹, kur tiesa secināja, ka vardarbības neesamība nav atbildību izslēdzošs apstāklis, jo tas tik pat labi var tik izskaidrots ar efektīvu policijas darbību. Tomēr jānorāda, ka

¹⁸⁴ Saul B., *Defining terrorism in international law*, Oxford University Press, 2006

¹⁸⁵ Tā piemēram, Konvencija par cīņu pret nelikumīgu gaisakuģu sagrābšanu, parakstīta Hāgā 1970. gada 16. decembrī; Konvencija par cīņu pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud civilās aviācijas drošību un tās 1988. gada 24. februāra Monreālas protokols par cīņu pret nelikumīgu vardarbību lidostās, kas apkalpo starptautisko civilo aviāciju, noslēgta Monreālā 1971. gada 23. septembrī; Konvencija par noziegumu novēršanu pret personām, kas bauda starptautisko aizsardzību, arī pret diplomātiskajiem aģentiem, un sodīšanu par šādiem noziegumiem, pieņemta Ņujorkā 1973. gada 14. decembrī; Starptautiskā konvencija pret ķīlnieku sagrābšanu, pieņemta Ņujorkā 1979. gada 17. Decembrī; Kodolmateriālu fiziskās aizsardzības konvencija, kas pieņemta Vīnē 1980. gada 3. martā; Konvencija par prettiesisku darbību pret kuģošanas drošību apkarošanu, sastādītā Romā 1988. gada 10. martā; Starptautiskā konvencija par cīņu pret teroristu rīkotajiem sprādzieniem, pieņemta Ņujorkā 1997. gada 15. decembrī; Starptautiskā konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu, pieņemta Ņujorkā 1999. gada 9. decembrī.

¹⁸⁶ Protokols par cīņu pret nelikumīgu vardarbību lidostās, kas apkalpo starptautisko civilo aviāciju, kas sastādīts Monreālā 1988. gada 24. februārī; Protokols par prettiesisku darbību pret nostiprinātu platformu drošību kontinentālajā šelfā apkarošanu, sastādīts Romā 1988. gada 10. martā;

¹⁸⁷ Report of the Secretary-General, *The Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism*, UN Doc. A/63/337, 28 August 2008, par. 53.

¹⁸⁸ Ashworth A., *Principles of Criminal Law*, 4th edn, Oxford University Press, Oxford, 2003 p. 445

¹⁸⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35943/10 *Vona v Hungary*, 09.07.2013.

kamēr teroristisks nodarījums nav reāli pastrādāts, viedokļi, par to vai runas paudējam izdosies sasniegt mērķi un teroristisks nodarījums iespējami varētu tikt pastrādāts, var atšķirties.¹⁹⁰

ECT piedāvā novērtēt risku, ņemot vērā personas un tā mērķa grupas īpašības, kā arī kontekstu, kurā runa tikusi veikta. Taču arī ECT piedāvātais standarts tiek nereti kritizēts kā pārāk zems. Tā arī ECT tiesnesis Bonello lietā *Surek pret Turciju*¹⁹¹ savās atsevišķajās domās norādīja, ka nepiekrīt ECT piemērotajam standartam un uzskatīja, ka tieši Branderburga tests¹⁹² būtu vārda brīvības ierobežošanai piemērotāks, kad tiek spriests par runu, kas var izraisīt vardarbību. Branderburga tests nepieļauj valstij aizliegt vai ierobežot vardarbības atbalstīšanu vai likuma pārkāpumu, izņemot gadījumus, kad šāda atbalstīšana ir vērsta uz tūlītēju prettiesisku rīcību un ir ticams, ka šāda darbība var tik izpildīta. No šīs lietas izriet divpakāpju tests saistībā ar cēloņsakarību starp runu un nozieguma izdarīšanu, tas ir, vai pastāv nozieguma nenovēršamība un iespējamība. Līdzīgus nosacījumus paredz arī Johannesburgas principi.¹⁹³

Vērtējot seku iestāšanās iespējamību un tūlītējumu, būtu ņemami vērā šādi elementi:

- a. Vai runa tās auditorijā tika uztverta kā aicinājums uz terorismu?
- b. Cik spējīgs ir runātājs iespaidot savu auditoriju?
- c. Vai runātāja auditorijai bija līdzekļi un iespēja realizēt runātā aicināto darbību?
- d. Vai iepriekš bijušas līdzīgas situācijas, kad rezultātā tikuši veikti teroristiski nodarījumi?

¹⁹⁰ United Nations Office on Drugs and Crime, 'Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy integrating Rule of Law Standards in Implementation of United Nations Anti-Terrorism Instruments', Technical Assistance Working Paper, Terrorism Prevention Branch, 2006, par. 45.

¹⁹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24762/94 Surek v turkey (No4), 08.08.1999.

¹⁹² Sīkāk par testu skatīt nodaļu "Aicinājums uz terorismu ASV Augstākās Tiesas praksē" lietas Branderbur v Ohio analīzi.

¹⁹³ The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information, Article 19, November 1996.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Latvijai ir pienākums kriminalizēt aicinājumu uz terorismu, ko tieši paredz Eiropas Padomes konvencija par terorisma novēršanu un Eiropas Savienības Pamatlēmums par terorisma apkarošanu, kā arī, juridiski nesaistošā veidā, ANO Drošības Padomes rezolūcija 1624 (2005). ECK tieši šādu pienākumu neuzliek.

2. Lai izpildītu likuma paredzamības kritēriju, aicinājumam uz terorismu jābūt skaidri definētam nacionālajos tiesību aktos, iekļaujot arī atsevišķu terorisma definīciju. Kā minimums, definīcija var saturēt norādi uz citām konvencijām, kurās tiek definēts terorisms vai teroristiski nodarījumi.

3. Lai nodrošinātu atbilstošu vārda brīvības aizsardzību, aicinājuma uz terorismu lietas būtu jāvērtē, ievērojot sešu soļu testu. Testā analizē: Pirmkārt, kontekstu, kurā runa tiek pausta; Otrkārt, runas saturu; Treškārt, personas nodomu; Ceturtkārt, paustās runas izplatību, skatoties uz runas publisko raksturu, izmantotajiem izpaltīšanas līdzekļiem un mērķauditoriju; Piektkārt, runas paudēju; Sestkārt, iespējamību, ka darbība, uz kuru persona aicina, var iestāties, kā arī šo seku tūlītējais raksturs.

4. Aicinājuma uz terorismu apkarošana jāveic, ievērojot trīspakāpju testu. Ierobežojot vārda brīvību, šīm darbībām jābūt noteiktām ar likumu, jābūt vērstām uz leģitīma mērķa sasniegšanu un jābūt nepieciešamām demokrātiskā sabiedrībā – jāpastāv spiedīgai sabiedrības nepieciešamībai un piemērotajiem līdzekļiem jābūt samērīgiem ar izvirzītajiem leģitīmajiem mērķiem.

5. Vērtējot izteikumus vai citas izteiksmes formas, kuras satur aicinājumu uz terorismu, ECT izmanto divas pieejas: neskata lietu pēc būtības un noraida ar lēmumu pieteicēja sūdzību, pamatojoties uz ECK 17. pantu, kas aizliedz izmantot ļaunprātīgi ECK ietvertās tiesības; vai spriedumā vērtē apstrīdētos izteikumus pēc būtības un to ierobežošanas samērīgumu un atbilstību citiem ECK 10. panta otrajā daļā noteiktajiem kritērijiem.

6. ECK 17. panta piemērošana būtu iespējama sevišķi retos gadījumos, kad aicinājums uz terorismu ir acīmredzams. Neskatoties uz to, šī panta piemērošana ir ārkārtīgi nevēlama no vārda brīvības aspekta, jo tā laupa personai iespēju uz samērīguma testa veikšanu, kas ir nostiprināts ECK.

7. Kopumā ECT savā praksē cenšas paplašināt ECK 10. panta tvērumu, vēlāk skatot ierobežojuma pieļaujamību zem ECK 10. panta 2. paragrāfa. Tomēr atsevišķās lietās, it sevišķi saistībā ar terorismu, ECT paudusi gatavību izslēgt noteikt rakstura izpausmi ārpus ECK 10. panta tvēruma, kā tas redzams no lietas *Kaptan pret Šveici*. Turklāt pati ECK paredz divus papildveidus, kā ierobežot personas izteiksmes brīvību, piemērojot ECK 15. un 16. pantu.

8. ASV tiesu prakse, skatot lietas par aicinājumu uz prettiesisku darbību, ir piedzīvojuši evolūciju no ASV Augstākās tiesas tiesneša Holmsa izveidotā “skaidru un pastāvošu briesmu” testa līdz šobrīd atzītajam *Branderburga* testam. *Branderburga* tests pieļauj ierobežot aicinājumu uz prettiesisku rīcību tikai gadījumos, ja aicinājums ir vērsts uz tūlītēju prettiesisku darbību un domājams, ka šī darbība tiks veikta. Savukārt ECT ir noraidījusi šī testa piemērošanu un veic samērīguma testu.

9. ASV tiesu praksē lietotais tests ir labvēlīgāks vārda brīvībai, salīdzinot ar ECT pieeju. Taču svarīgi atzīmēt, ka ASV pastāv citi veidi, kā netieši sodīt personas par to izteikumiem. Viens veids ir caur Imigrācijas likumu, kas paredz vājāku vārda brīvības aizsardzību imigrantiem. Otrs veids, kā tiek ierobežota vārda brīvību netiešā veidā, ir personas sodīšana par sazvērestību vai materiālu atbalstu terorismam. *Humanitarian Law Project* spriedums ietver sevī potenciālu vārda brīvības ierobežojumiem, kas sniedzas daudz tālāk par uz saturu balstītiem ierobežojumiem, kuri pastāv Eiropā. Ņemot vērā, ka runa ASV netiek vērtēta pēc tās satura, tad tā arī nav pakļauta samērīguma testam, kāds iekļauts ECK.

10. Veicot starptautisko tiesību normu implementāciju nacionālajos tiesību aktos, par pamatu var kalpot Johannesburgas principi par nacionālo drošību, izteiksmes brīvību un piekļuvi informācijai, jo tie šobrīd nosaka atzītāko cilvēktiesību standartu, attiecībā uz vārda brīvības ierobežošanu nacionālo drošības interešu vārdā.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra

1. Arendt H., *On Revolution*, London: Penguin Books ,1990.
2. Ashworth A., *Principles of Criminal Law*, 4th edn, Oxford University Press, Oxford, 2003
3. Bibi van Ginkel, *The Practice of the United Nations in Combating Terrorism from 1946 to 2008; Questions of Legality and Legitimacy*, Antwerp/Oxford/Portland: Intersentia, 2010
4. Bibi van Ginkel. *Incitement to Terrorism: A Matter of Prevention or Repression?*; International Center for Counter- Terrorism – The Hague, August 2011
5. Cannie H., Voorhoof D., *The Abuse Clause and Freedom of Expression in the EHRC: Added Value for Democracy and Human Rights Protection?*, *Netherlands Quarterly of Human Rights*
6. Chafee Zechariah JR., *Free Speech in the United States*, 1954
7. Cohen Carl, 'Free Speech and Political Extremism: How Nasty Are We Free to Be?' in *Law and Philosophy* (Kluwer Academic Publishers) 1989
8. Greenwalt K., *Speech, Crime, and the Uses of Language*, New York and Oxford: Oxford University Press, 1989.
9. Emerson T., *The System of Freedom of Expression*, New. York: Random House, 1970
10. Hare I., Weinstein J. *Extreme Speech and Democracy* ,OUP, 2010
11. Harris DJ , *Law of the European Convention on Human Rights*, 2nd rev edn, OUP, 2010.
12. Kremnitzer M. and Ghanayim K., 'Incitement, Not Sedition', in: David Kretzmer and Francine Hazan (eds), *Freedom of Speech and Incitement against Democracy*, 2000
13. Meiklejohn A., *Free Speech and Its Relation to Self-Government*, New York: Harper Brothers Publishers, 1948.
14. Mill J. S., *On Liberty*, London:John W. Parker and Son, West Strand,1865
15. Richards R. D., *Freedom's voice: The Perilous present and uncertain future of the First Amendment* (1998)
16. Ronen Yaël, 'Incitement to Terrorist Acts under International Law', in: *Leiden Journal of International Law*, 23 (2010)
17. Saul Ben., *Defining terrorism in international law*, Oxford University Press, 2006

18. Saul Ben, 'Speaking of terror: Criminalising incitement to violence', in: UNSW Law Journal, Volume 28 (3),
19. Scanlon T. M., 'A Theory of Freedom of Expression', in Scanlon, The Difficulty of Tolerance, Essays in Political Philosophy, 2003.
20. Schmid A. P. 'The Problems of Defining Terrorism' in Encyclopaedia of World Terrorism ,Martha Crenshaw & John Pimlott eds, 1997.

Citi dokumenti

1. General Comment No. 11: Prohibition of propaganda for war and inciting national, racial or religious hatred (Art. 20), Human Rights Committee, 29/07/83.
2. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism,
3. International Commission of Jurists, Briefing paper: Amendment to the Framework Decision on Combating Terrorism- Provocation to Commit a Terrorist Offence: Commentary issued in response to the European Commission's proposal for an Amendment of the Framework Decision of 2002
4. Kučs A., Tiesu prakse krimināllietās par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas pētījums, Rīga 2012
5. Macken C., Counter-terrorism and the Detention of Suspected Terrorists: Preventive Detention and International Human Rights Law, Routledge, 2013
6. Mendel T., Study on International Standards Relating to Incitement to Genocide or Racial Hatred, 2006
7. OSCE, 'A study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States' (2010)
8. Report by Martin Scheinin, Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, E/CN.4/2006/98, 28 December 2005
9. Report of the Secretary-General, The Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism, UN Doc. A/63/337, 28 August 2008
10. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, A/HRC/31/65, 22.02.2016.

11. Summary of the Expert Workshop on Preventing Terrorism; Fighting incitement and related terrorist activities, Vienna, 19-20 October 2006, Organised by the OSCE, German Government, the Russian Federation and the Council of Europe,
12. The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information, Article 19, November 1996.
13. United Nations Office on Drugs and Crime, 'Preventing Terrorist Acts: A Criminal Justice Strategy integrating Rule of Law Standards in Implementation of United Nations Anti-Terrorism Instruments', Technical Assistance Working Paper, Terrorism Prevention Branch, 2006
14. UNHRC 'General Comment 34' in 'Article 19: Freedoms of Opinion and Expression' (2011) UN Doc CCPR/C/GC/34.
15. UN SC 'Global survey of the implementation by Member States of SC resolution 1624 (2005)

Normatīvie akti

1. Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta un pasludināta ar Ģenerālās Asamblejas 1948. gada 10. decembra 217. A (III) rezolūciju. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm>
2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām: Starptautisks līgums, Latvijas Vēstnesis, 2003. gada 23.aprīlis, Nr.61 (Latvijā stājās spēkā 1992.gada 14.jūlijā).
3. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Starptautisks līgums, Latvijas Vēstnesis, 1996. 13.jūnijs, Nr. 143 (Latvijā stājās spēkā 1997.gada 27.jūnijā).
4. Grozījumi Krimināllikumā. Latvijas Vēstnesis, 29.12.2007.,Nr. 208(3784)
5. Eiropas Padomes konvencija par terorisma novēršanu, Latvijas Vēstnesis, 27.11.2008., Nr.185 (3969)
6. Konvencija par cīņu pret nelikumīgu gaisakuģu sagrābšanu, parakstīta Hāgā 1970. gada 16. decembrī
7. Konvencija par cīņu pret nelikumīgām darbībām, kas apdraud civilās aviācijas drošību un tās 1988.gada 24. februāra Monreālas protokols par cīņu pret nelikumīgu vardarbību

- lidostās, kas apkalpo starptautisko civilo aviāciju, noslēgta Monreālā 1971. gada 23. septembrī
8. Konvencija par noziegumu novēršanu pret personām, kas bauda starptautisko aizsardzību, arī pret diplomātiskajiem aģentiem, un sodīšanu par šādiem noziegumiem, pieņemta Ņujorkā 1973. gada 14. decembrī
 9. Starptautiskā konvencija pret ķīlnieku sagrābšanu, pieņemta Ņujorkā 1979. gada 17. decembrī
 10. Kodolmateriālu fiziskās aizsardzības konvencija, kas pieņemta Vīnē 1980. gada 3. Martā
 11. Konvencija par prettiesisku darbību pret kuģošanas drošību apkarošanu, sastādītā Romā 1988. gada 10. martā
 12. Starptautiskā konvencija par cīņu pret teroristu rīkotajiem sprādzieniem, pieņemta Ņujorkā 1997. gada 15. decembrī
 13. Starptautiskā konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu, pieņemta Ņujorkā 1999. gada 9. decembrī.
 14. Padomes Pamatlēmums 2008/919/TI ar ko groza Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI par terorisma apkarošanu, 2008. gada 28. Novembris, Eiropas Savienības oficiālais vēstnesis L 330/21
 15. Protokols par cīņu pret nelikumīgu vardarbību lidostās, kas apkalpo starptautisko civilo aviāciju, kas sastādīts Monreālā 1988. gada 24. februārī
 16. Protokols par prettiesisku darbību pret nostiprinātu platformu drošību kontinentālajā šelfā apkarošanu, sastādīts Romā 1988. gada 10. martā
 17. UN SC Resolution 1566 (2004) UN Doc S/Res/1566
 18. UN SC Resolution 1624 (2005) UN Doc S/Res/1624
 19. UN SC Resolution 1963 (2010), UN Doc S/Res/1963
 20. The Camden Principles on Freedom of Expression and Equality, London, 2009
 21. Espionage Act of 1917, 40 Stat.

Juridiskās prakses materiāli

Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi

- 1) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 5493/72 Handyside v. The United Kingdom, 07.12.1976
- 2) Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums lietā: 9285/81 X and Y v United Kingdom, 1982
- 3) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 10737/84 Müller and Others v Switzerland, 24.05.1988
- 4) Eiropas Cilvēktiesību komisija lēmums lietā: 15404/89 Purcell and Others v. Ireland, 16.04.1991
- 5) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 13166/87 The Sunday Times v United Kingdom, 26.10.1991.
- 6) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 11798/85 Castell v Spain 23.04.1992
- 7) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18714/91 Bind and others v UK, 09.05.1994
- 8) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 15890/89 Jersild v Denmark, 01.09.1994.
- 9) Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums lietā: 33742/96 Bamber v UK, 11.09.1997.
- 10) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18954/91 Zana v Turkey, 25.11.1997.
- 11) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 22678/93; Incal v Turkey 09.06.1998
- 12) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25390/94 Rekvényi v Hungary 20.05.1999
- 13) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23462/94 Arslan v. Turkey, 08.07.1999.
- 14) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23536/94; 24408/94 Baskaya and Okcuoglu v Turkey 08.07.1999.
- 15) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23556/94; Ceylan v. Turkey 08.07.1999.
- 16) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24919/94 Gerger v Turkey 08.07.1999.
- 17) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25067/94 25068/94 Erdogdu un Ince v Turkey 08.07.1999
- 18) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23168/94 Karatas v Turkey, 08.07.1999
- 19) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24246/94; Okcuoglu pret Turciju 08.07.1999.
- 20) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23500/94 Polat v Turkey, 08.07.1999.
- 21) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23927/94, 24277/94 Surek and Ozdemir v. Turkey, 08.07.1999.
- 22) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26682/95 Surek v Turkey (No.1), 08.07.1999

- 23) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24735/94 Surek v Turkey (No.3) 08.07.1999
- 24) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 24762/94 Surek v Turkey (No4), 08.08.1999.
- 25) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 22479/93 Ozturk v Turkey, 28.09.1999
- 26) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35402/97 Hogefeld v Germany, 20.01.2000.
- 27) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23144/93 Ozgur Gundem v Turkey, 16.03.2000.
- 28) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26958/95 Jeruaslem v Austria, 27.02.2001
- 29) Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmums lietā: 55641/00 Kaptan v Switzerland, 12.04.2001.
- 30) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 29032/95 Feldek v Slovakia, 12.07.2001
- 31) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 39288/98 EKIN Association v France 17.07.2001.
- 32) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26229/95 Gaweda v Poland 14.03.2002.
- 33) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 10737/84 Müller v Switzerland 05.11.2002.
- 34) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 41340/98 41342/98 41343/98 41344/98 Refah Partisi v Turkey 13.02.2003
- 35) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65831/01 Geraudy v France, 24.06.2003.
- 36) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 39394/98 Scharsach and News Verlagsgesellschaft v Austria, 13.10.2003
- 37) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā : 59745/00 Gunduz v Turkey (2) 13.11.2003.
- 38) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35071/97 Gunduz v. Turkey, 04.12.2003.
- 39) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 41956/98 Yavuz Aksac v Turkey, 15.01.2004.
- 40) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26982/95 Mehdi Zana v Turkey (2) 06.04.2004.
- 41) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 47328/99 Nuredin Sirin v Turkey, 27.04.2004.
- 42) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 40498/98 Murat Kilic v Turkey 30.09.2004
- 43) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā : 2313/03 Norwood v UK, 16.10.2004.
- 44) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 42437/98 Riza Dinc v Turkey, 28.10.2004
- 45) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 895/02 Aynur Siz v Turkey, 26.05.2005
- 46) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 64016/00 Giniewski v France 31.01.2006.
- 47) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 71984/01 Halis Doğan v. Turkey, 07.02.2006.
- 48) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 77109/01 Hocaogullari pret Turciju, 07.03.2006.
- 49) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 31320/02 Mehmet Resit Arslan v Turkey, 01.05.2006
- 50) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 47533/99 Ergin v Turkey (No 6) 04.05.2006

- 51) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 15071/03 Erhan Ucma un Yurttas Ucma v Turkey, 03.10.2006.
- 52) Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 8354/01 Vereinigung Bildender Künstler v Austria, 25.01.2007.
- 53) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā : 64116/00 Yalciner pret Turciju , 21.02.2008
- 54) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 8514/01 Yilmaz and Kilic v Turkey, 17.07.2008
- 55) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 21279/02, 36448/02 Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v France, 22.10.2007.
- 56) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 36109/03 Leroy v. France 02.10.2008.
- 57) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 3002/03, 23676/03 Times Newspapers Ltd v the United Kingdom 10.03.2009.
- 58) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 41665/07 Alves da Silva v Portugal 20.10.2009
- 59) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 40984/07 Fatulayev v. Azerbaijan, 22.04.2010.
- 60) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 34907/05 Hinczewski v Poland 05.10.2010.
- 61) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 33014/05 Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v Ukraine, 05.05.2011
- 62) Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 32131/08 and 41617/08 Tuşalp v Turkey, 21.02.2012. para 48
- 63) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 4149/04 & 41029/04 Aksu v. Turkey, 22.03.2012.
- 64) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 26118/10 Eon v France 14.03.2013
- 65) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 35943/10 Vona v Hungary, 09.07.2013.
- 66) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 64569/09 Delfi AS v Estonia, 10.10.2013.
- 67) Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 25239/13 M'Bala v. France, 10.11.2015.

ANO Cilvēktiesību komitejas prakse

1. ANO Cilvēktiesību komitejas spriedums lietā: 422/1990, 423/1990 and 424/1990 Aduayom et al. v. Togo, 12.07.1996
2. ANO Cilvēktiesību komitejas spriedums lietā: 550/1993 Faurisson v. France, 08.11.1996.
3. ANO Cilvēktiesību komitejas viedoklis lietā: 628/1995 Tae-Hoon Park v. Republic of Korea, 20.10.1998.

4. ANO Cilvēktiesību komitejas viedoklis lietā: 1119/2002 Lee v. Republic of Korea, 20.07.2005

Āfrikas Cilvēktiesību komisijas prakse

1. Āfrikas Cilvēktiesību komisijas spriedums lietā: 224/98 Media Rights Agenda and Others v Nigeria, 2000

ASV tiesu prakse

1. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Schenck v Unites States, 249 U.S. 47,52(1919)
2. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Frohwerk v. United States, 249 U.S. 204, 205 (1919)
3. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Debs v. United States, 249 U.S. 211,212 (1919)
4. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Abrams v. United States, 250 U.S. 616 (1919).
5. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Gitlow v. New York, 268 U.S. 652 (1925)
6. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Whitney v. California, 274 U.S. 357 (1927)
7. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Terminiello v Chicago 337 US 1, 4 (1949)
8. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Dennis v. United States, 341 U.S. 494 (1951)
9. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Cox v Louisiana 379 US 536, 551–52 (1965)
10. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Tinker v Des Moines Independent Community School District 393 US 503, 508–09 (1968)
11. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Brandenburg v. Ohio, 395 U.S. 444 (1969)
12. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Coates v Cincinnati 402 US 611, 615(1971).
13. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Miller v California 413 US 15, 23 (1973).
14. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Hess v. Indiana, 414 U.S. 105 (1973)
15. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: NAACP v. Claiborne Hardware, 458 U.S. 886 (1982)
16. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Texas v Johnson 491 US 397, 414 (1989).
17. ASV Ņujorkas apgabala tiesas spriedums lietā: Masses Pub. Co. v. Patten, 244 F. 535 (1917).
18. ASV Augstākās tiesas spriedums lietā: Holder v. Humanitarian Law Project 561 U.S. 1 (2010)

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Vārda brīvība ierobežoša, apkarojot aicinājumu uz terorismu” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums ir veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Mārtiņš Birģelis _____ 04.2016.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docents Dr.iur. Artūrs Kučs _____ 04.2016.

Darbs iesniegts Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā ___04.2016.

Metodiķe: Ilze Leonoviča _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretārs (-e): _____